

Economisch - Statistische Berichten

50e JAARGANG - 27 JANUARI 1965 - No. 2475

Zojuist verscheen

als eerste deel in de serie Speurwerkpublicaties van het
Organisatie Studiecentrum

HET DIRECTIESECRETARIAAT

prijs f 30,—
bij intekening f 25,—

Deze publicatie is samengesteld door Mr. H. LUIJK en
gebaseerd op een uitvoerige analyse van de directiesecretaria-
riaten van een 100-tal ondernemingen, qua omvang variërend
van 200 tot 3000 werknemers.

Een uitvoerig prospectus wordt u gaarne gezonden door

DE WESTER BOEKHANDEL

Nieuwe Binnenweg 331 - ROTTERDAM
Tel. (010) 253941 - 232076 - Giro 18961

Gespecialiseerd op economisch gebied!

MINISTERIE VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Bij het Ministerie van Buitenlandse Zaken zijn bij de
Beleidssector plaatsingsmogelijkheden voor

A. JONGE ACADEMICI

B. ACADEMICI

met enige jaren ervaring

Gedacht wordt aan Juristen en Economen, die belang-
stelling hebben voor de internationale politieke en
economische problematiek en zich aangetrokken voelen
tot functies waarin mede-uitvoering moet worden ge-
geven aan het ter zake te voeren beleid. Tot de taak
behoort o.a. het analyseren en becomingtariëren van
ingekomen documenten op politiek, sociaal, economisch
en financieel gebied, alsmede het voorbereiden van
adviezen en instructies.

Een behoorlijke kennis van de moderne talen is vereist.

Ook zij, die het doctoraal-examen in de politieke en
sociale wetenschappen hebben afgelegd, komen in
aanmerking.

Bezoldiging geschiedt overeenkomstig het rangenstelsel
voor academici (salarisgrenzen van plm. f. 9500,— tot
plm. f. 20.500,— per jaar). Vakantietoelage 4%.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met volledige
gegevens onder no. 3-4040/7188 (in linkerbovenhoek
brief en enveloppe) zenden aan de Rijks Psychologische
Dienst, Bureau Personeelsvoorziening van de Rijks-
overheid, Prins Mauritslaan 1, 's-Gravenhage.

HOLLANDSCHE SOCIETEIT VAN LEVENSVZERKERINGEN N.V.

A° 1807

.... meer dan
anderhalve eeuw
levensverzekering

HOOPDKANTOOR

Herengracht 475, Tel. (020) 22 13 22, AMSTERDAM C.

HEAD OFFICE FOR CANADA

Holland Life Building

1130 Bay Street, Tel. WA 5-4511, TORONTO.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van de
Stichting Het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*
Telefoon redactie: (010) 25 29 39. Administratie: (010)
23 80 40. Giro 8408.

Bankiers: *R. Mees en Zonen, Rotterdam, Banque de Com-
merce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening
260.34.*

Redactie-adres voor België: *Dr. J. Geluck, Prieeldreef 1,
Dilbeek.*

Abonnementen: *Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-6.*

Abonnementsprijs: *franco per post voor Nederland f. 36,50
(studenten f. 25) per jaar.*

*Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts
worden beëindigd per ultimo van een kalenderjaar.*

Losse exemplaren van dit nummer f. 1,25.

Advertenties: *Alle correspondentie betreffende advertenties
te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij
H.A.M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam, tel. (010)
26 02 60, toestel 908.*

Advertentie-tarief: *f. 0,36 per mm. Contract-tarieven op aan-
vraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten”
f. 0,72 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt
zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van
redenen te weigeren.*

COMMISSIE VAN REDACTIE: L. H. Klaassen; H. W. Lambers;
P. J. Montagne; J. Tinbergen; A. de Wit.
Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Adjunct Redacteur-Secretaris: M. Hart.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens
de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Churchill als economisch planner

In deze dagen wordt Churchill terecht niet dikwijls herdacht om zijn betekenis voor de sociaal-economische politiek. Zijn grootste kracht lag elders. Hij moet dat zelf ook zo gevoeld hebben, getuige het feit, dat hij praktisch alle perioden van zijn lange leven beschreven heeft, maar niet die ene, waarin hij als Chancellor of the Exchequer de directe verantwoordelijkheid droeg voor de economische politiek (1924-1929). Hij moge, in de woorden van Lloyd George, toen „the merriest tax collector since the days of Robin Hood” geweest zijn, toch herinneren wij ons hem voornamelijk als de man, die Engeland terugvoerde naar de vooroorlogse gouden standaard, en daarmee de General Strike provoceerde.

Het is evenwel onjuist Churchills betekenis voor de economie uitsluitend naar deze stap te beoordelen. Wij dreigen daarmee op onze beurt „the slave of (the) defunct economist” Keynes te worden, hoe juist ook deze in zijn *The Economic Consequences of Mr. Churchill* (1925) de rampzalige gevolgen van Churchills stap voorspelde. Doch Keynes was in zijn tijd een eenzaam criticus, een nog onzeker ketter in het rijk van de traditionele economie.

Men kan Churchill dan ook niet verwijten dat hij niet naar economen luisterde. Integendeel, hij zelf verweet de ambtenaren van de Britse Treasury, dat zij onvoldoende profijt trokken van de gaven van hun economisch adviseur, Hawtrey. „I remember”, schreef Churchills secretaris uit die dagen, „his demanding from time to time that the learned man should be released from the dungeon in which we were said to have immured him, have his chains struck off and the straw brushed from his hair and clothes, and be admitted to the light and warmth of an argument in the Treasury Boardroom with the greatest living master of argument”.

Het was niet Churchills fout, dat de theoretische economie van de jaren twintig weinig steun bood voor een positief overheidsbeleid. En was het niet Churchill, die in zijn beroemde Romanes Lecture, gehouden in Oxford in 1930, een blauwdruk gaf voor een economisch sub-Parlement, die in wezen verwant is aan de constructie van „onze” S.-E.R., pas twintig jaar later tot stand gekomen?

Churchill was zich scherper dan iemand bewust in 1940, dat economische planning niet in laatste instantie een monetaire zaak is, maar de vraag van het zo rationeel mogelijk aanwenden van schaarse produktiefactoren betreft. Direct na zijn ambtsaanvaarding werd de globale financiële planning onder de Treasury naar de achtergrond geschoven, ten bate van een bewust prioriteitenbeleid, zoveel mogelijk gebaseerd op kwantificering van de beschikbare produktiemiddelen. De Chancellor of the Exchequer verdween uit het oorlogskabinet, waar hij werd vervangen door figuren als Beaverbrook en Bevin, die zich belastten met de organisatie van de vliegtuigindustrie en de totale mobilisering van man- (en vrouw)kracht.

Onmiddellijk in 1940 werden tal van statistici en economen ingeschakeld, die binnen elk der departementen,

doch ook in centrale lichamen als de Economic Section (onder Lionel Robbins) en het Central Statistical Office, belast werden met het inventariseren van de bestaande produktiemogelijkheden, het kwantificeren van de diverse claims daarop, het opstellen van realistische toekomstplannen, en het zo vroeg mogelijk signaleren van dreigende moeilijkheden in de produktieprogramma's. Daarnaast werd een uitvoerend ambtelijk apparaat opgebouwd, zo uitgebreid, dat Churchill — gefrustreerd — kon klagen, dat Whitehall evenveel gevaar liep door commissies te worden overwoekerd als Australië door de konijnen, maar tegelijk van zo essentiële betekenis, dat het door een realistische planning het economisch fundament kon leggen voor het welslagen van de oorlogspanning.

Churchill behield de uiteindelijke leiding over het geheel, niet alleen als voorzitter van het oorlogskabinet en commissies daarvan, maar ook door directe interventies, mogelijk gemaakt door de constante adviezenstroom, die hij ontving van zijn persoonlijke statistische staf onder Professor Lindemann (spoedig Lord Cherwell). De verhouding tussen de departementen en de onderscheidene statistische en economische diensten vormt een epos, van deskundigheid zowel als menselijke zwakheid. Een vruchtbare case-study voor hen, die te gemakkelijk geloven in de „objectiviteit” van het proces van economische planning, zelfs in een situatie, waarin het doel: het ten koste van alles winnen van de oorlog, voor ieder vaststond. Er werd gestreden niet alleen op basis van cijfers, maar ook met cijfers en om de cijfers, en met persoonlijke inzet, evenzeer als in zakelijk meningsverschil. Toch werd in deze periode de grondslag gelegd voor die osmose tussen bestuurlijke en technisch-economische inzichten, die op den duur zulk een positieve invloed zou hebben op het bestuur en de theoretische economie, in Engeland en ver daarbuiten. Een generatie economen ontving hierdoor zowel een praktische als nieuwe theoretische scholing. Churchills en Cherwells rechterhand toen was Donald MacDougall, thans de hoogste ambtenaar onder de Britse economische coördinator, George Brown.

Churchill was zo — paradoxaal — in de economische politiek evenzeer als in zijn militaire opvattingen, zowel de *Mid-Victorian*, als de man, die de nieuwste wetenschappelijke technieken dienstbaar wilde maken aan de moderne beleidsbepaling. Daarbij drukte hij op alles een sterk persoonlijk stempel. Churchill was onweerstaanbaar „mens”, groot in deugden en menselijke fouten, en in beide gevallen vol aantrekkelijke zelfspot. Deze zal hem bewaren voor een sycofantisch legendariseren, en hem daarom ook veilig stellen voor fanatieke beeld-vergruizers. Onwillekeurig denkt men aan het telegram, dat Roosevelt in de oorlog aan Churchill zond, en waarin hij seinde: „It is fun to live in the same age with you”. En men is zich diep bewust, dat men zonder Churchill misschien nu niet, of althans niet in vrijheid, leven zou.

¹s-Gravenhage.

H. DAALDER.

INHOUD

Blz.		Blz.
	Churchill als economisch planner, door Prof. Dr. H. Daalder	83
	De capaciteiten van arbeiders, door Drs. J. H. Abbas	84
	Zorgen om het midden- en kleinbedrijf (II), door Drs. J. J. M. Oostenbrink met een naschrift van Dr. F. J. W. van Vroenhoven	86
	Bruikbaar en haalbaar, door Drs. A. Oostindie	88
	Deelname en wijzigingen in de Premiespaarregeling Rijksambtenaren, door Drs. C. P. d'Haans	91
	Ingezonden stuk:	
	De waterleveringen door België aan Nederland en de Schelde-Rijnverbinding, door L. Delwaide met een naschrift van A. Kempeneers	92
	Boekbesprekingen:	
	T. Scitovsky: Papers on Welfare and Growth, bespr. door Prof. Dr. F. Hartog	95
	E. W. Walker, W. H. Baughn en Dr. F. W. C. Blom: De financiële functie in de onderneming, bespr. door Drs. P. van Zuuren	95
	Mededelingen voor economen	98
	Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. C. D. Jongman	99

In korte tijd heeft zich de gelukkige en gewenste ontwikkeling voltrokken, dat bijna elk kind die opleiding kan krijgen, die in overeenstemming is met zijn capaciteiten. Het gevolg daarvan is dat de „bovenlaag” van de arbeiders verdwijnt en ten dele al verdwenen is. In dit artikel is een poging gedaan om aan te tonen dat dit inderdaad zo is. Verder is op enkele gevolgen hiervan gewezen. Een dezer gevolgen is dat de vertegenwoordigers van de huidige arbeidersgroep meestal mensen zullen zijn met minder verstandelijke capaciteiten dan vroeger, hetgeen in vele gevallen het overleg zal bemoeilijken en de verantwoorde mogelijkheden om ze bepaalde bevoegdheden te geven of bij het oplossen van bepaalde problemen te betrekken, zal beperken.

Onder arbeiders worden in dit artikel verstaan die werknemers in de industrie, die de produkten die de industrie levert, maken. Het zijn de ongeschoolden, geoefenden en geschoolden, de werknemers dus die alleen een lagere school bezocht hebben of die een L.T.S.-diploma behaald hebben of die slechts 1 of 2 klassen U.L.O. of 1 of 2 klassen L.T.S. als verdere opleiding gehad hebben. Eigenlijk behoren er ook toe de velen die met dezelfde (geringe) opleiding administratief werk verrichten dat qua moeilijkheidsgraad niet boven dat van de geoefende werknemers in de fabriek uitkomt, maar zij worden meestal tot het zgn. maandsalaris-personeel gerekend.

De groep arbeiders die de laatste jaren op de leeftijd van 15 à 16 jaar de industrie binnentreedt, is qua capaciteiten heel anders samengesteld dan de groep die bijv. 30 jaar geleden het bedrijfsleven binnentrad. Tot enkele jaren na de tweede wereldoorlog was de positie van de vader en de financiële welstand van het gezin de meest doorslaggevende factor of een kind al dan niet tot de arbeidersgroep zou gaan behoren bij de aanvang van zijn (industriële) loopbaan. Of het kind over zoveel capaciteiten beschikte dat het een hogere en langere schoolopleiding zou kunnen volgen, waardoor het op een ander, meestal beter, punt zou starten bij het begin van zijn loopbaan en daardoor werk zou gaan verrichten dat beter bij hem paste en dat ook nuttiger zou zijn voor de maatschappij, was geen punt van overweging. Kon het, gezien de financiële consequentie, vaak ook niet zijn.

Door zich in betrekkelijk korte tijd voordoende grote veranderingen op economisch, technisch, sociaal en maatschappelijk gebied zijn hierin aanzienlijke wijzigingen gebracht. De vrij sterk toegenomen welstand, de bewustwording van de arbeider, de behoefte aan meer en beter opgeleide mensen e.d. hebben er in korte tijd toe geleid dat zoveel mogelijk iedereen die opleiding krijgt na de lagere school, die in overeenstemming is met zijn capaciteiten. Het is nu soms zelfs al zo, dat niet meer erg naar de geschiktheid gekeken wordt, maar zonder meer gezegd wordt: mijn kind gaat naar de U.L.O. of doet toelatingsexamen voor de middelbare school. In elk geval heeft zich in korte tijd de gelukkige en gewenste ontwikkeling voltrokken, dat iedereen, althans na de lagere school, die

De capaciteiten van arbeiders

opleiding kan kiezen, die in overeenstemming is met zijn capaciteiten. Wel treden er bijv. nu nog wel eens belemmeringen op doordat in betrekkelijk dun bevolkte gebieden van ons land, de busondernemingen hun dienstregeling niet willen afstemmen op de schooltijden.

Dat (bijna) elk kind na de lagere school die opleiding kan kiezen die in overeenstemming is met zijn capaciteiten heeft grote consequenties voor de samenstelling qua capaciteiten van de groep arbeiders die nu de industrie binnenkomt en daarmee voor de verdere gang van zaken in de industrie, de vakbeweging, het verenigingsleven, de politiek e.d. en dus de maatschappij als geheel. Voordat hierop nog wat verder wordt ingegaan, wordt het resultaat van een onderzoekje vermeld om het gestelde met enig cijfermateriaal te illustreren.

In de periode 1958 t/m 1964 werden in een bedrijf 436 jongens (groep A) psychologisch onderzocht, die zich opgaven om na het behalen van het L.T.S.-diploma op de bedrijfsschool nog een Bemetel-diploma te halen. Deze jongens waren geboren tussen 1 juli 1944 en 1 juli 1948. Bij het psychologisch onderzoek werden onder meer 2 intelligentietests afgenomen. De ene test (test X) vooronderstelde de normale lagere schoolkennis, de andere test (test Y) niet, en deze was ook niet gebonden aan een bepaalde tijdsduur. Tevens werden in de periode 1957 t/m 1964 104 mannen (groep B) psychologisch onderzocht, die bij het bedrijf wilden gaan werken of bij het bedrijf werkten en zich gemeld hadden voor een vacature waarvoor in de bedrijfskrant een advertentie had gestaan. Deze mannen waren geboren tussen 1 juli 1924 en 1 juli 1928. Zij hebben onder meer ook test X en test Y gedaan.

Bij groep A waren er voor test X 32 die een ruwe score hadden die voor 15 - 16-jarige jongens overeenkwam met een I.Q. van 115. Bij groep B waren er voor test X 36 die eenzelfde ruwe score hadden. Bij groep A waren er voor test Y 47 die een ruwe score hadden die voor 15 - 16-jarige jongens overeenkwam met een I.Q. van 115. Bij groep B waren er voor test Y 29 die eenzelfde ruwe score hadden ¹⁾. Deze verschillen zijn zeer significant (zie tabel 1).

TABEL 1.

	N	test X I.Q. > 115	test Y I.Q. > 115
Groep A geboren tussen 1-7-'44 en 1-7-'48	436	32 (7 pCt.)	47 (11 pCt.)
Groep B geboren tussen 1-7-'24 en 1-7-'28	104	36 (35 pCt.)	29 (28 pCt.)
		t = 7,63 a)	t = 4,48 a)

a) De uitkomst is significant op 1 pCt.-niveau.

Men zou kunnen zeggen dat het aanbod vroeger een brood was met vele krenten en thans een brood met een enkel krentje en in de toekomst misschien een brood met een verdwaald krentje. Want, wanneer het psychologisch schoolkeuze-onderzoek aan het eind van de lagere school, beter, zorgvuldiger en met meer kennis van zaken wordt toegepast, zullen nog minder kinderen met een dergelijk I.Q. de L.T.S. gaan bezoeken, laat staan onmiddellijk na de lagere school in het bedrijf gaan werken.

Het is misschien goed om op deze plaats expliciet te vermelden, dat er in deze beschouwing vanuit wordt gegaan, dat wat iemand presteert, in verreweg de meeste gevallen voor het grootste deel bepaald wordt door iemands verstandelijke capaciteiten (in elk geval zijn ze een *conditio sine qua non*) en dat met behulp van intelligentietests op betrouwbare wijze deze verstandelijke capaciteiten in het algemeen kunnen worden vastgesteld. Verder, dat voor het leveren van goede prestaties naast het hebben van goede verstandelijke capaciteiten een goede opleiding van belang is (bijv. iemand wordt alleen maar arts als hij naast bepaalde capaciteiten ook een bepaalde universitaire opleiding krijgt), maar dat voor het leveren van goede prestaties t.a.v. bijv. maatschappelijke of politieke problemen het niet noodzakelijk is om naast goede verstandelijke aanleg ook nog een uitgebreide (hogere) opleiding gevolgd te hebben. Het is echter wel zeker dat dit steeds meer het geval zal zijn.

Voorbeeld: een poging om de bestaande vermogens-

¹⁾ a. Het I.Q. 115 is gekozen als een grens, omdat dat I.Q. ongeveer het gemiddelde van de U.L.O.-school zal zijn.

b. Er is uitgegaan van de ruwe scores op de tests X en Y omdat het materiaal dat voor het bewerken beschikbaar was, zich daartoe beter leende. Het is zó, dat voor leden van groep B op grond van hun leeftijd een lagere score overeen zou komen met een I.Q. 115. Het gestelde zou hierdoor alleen maar versterkt worden.

c. Op het moment dat de leden van groep B psychologisch werden onderzocht waren zij tussen 33 en 40 jaar oud. Het is daarom zeer waarschijnlijk dat uit deze leeftijdsklasse, met dezelfde opleidingen, diverse mensen met een I.Q. boven 115 vóór 1957 al een hogere functie in het bedrijf gekregen hebben. Wanneer dit zo is, wordt het gestelde hierdoor nog versterkt.

d. De meeste jongens van groep A zijn enige maanden vóór zij het L.T.S.-diploma konden halen, getest. Verreweg de meeste hebben vanzelfsprekend het L.T.S.-diploma behaald. Van groep B hebben 56 leden een L.T.S.- en/of Bemetel-diploma; de rest, 48, alleen een L.O.-opleiding.

ongelijkheid te doen verminderen door de voorgestelde vermogensaanwasdeling kan alleen maar bedacht worden door lieden die economie hebben gestudeerd (dacht ik); zoiets kan nooit bedacht worden door mensen, arbeiders, met dezelfde verstandelijke capaciteiten, maar zonder deze opleiding. Zij zullen iets bedenken wat meer in hun belevings- en ervaringswereld past. T.a.v. de vermogensaanwasdeling mag men t.o.v. de vakbeweging eenzelfde kritiek laten horen als de vakbeweging vaak heeft op het bedrijfsleven. De vakorganisaties komen hier met een plan dat volgens hen goed is voor hun leden, zonder de massa van die leden erin gekend te hebben.

Wat zijn nu de gevolgen van de ontwikkeling van de arbeidersmassa tot een groep die steeds homogener van samenstelling wordt wat betreft de verstandelijke capaciteiten? In het algemeen kan men zeggen dat de *onmondigheid* zal toenemen en dat zij steeds meer *bevoegd* zal worden. De onmondigheid zal toenemen in die zin, dat er steeds minder „monden” zullen zijn, die in staat zijn goed te formuleren wat er onder hen leeft en welke behoeften zij hebben. Degenen die feitelijk tot de arbeidersmassa behoren, maar die er qua verstandelijke capaciteiten (ver) bovenuit komen, zullen het beste in staat zijn in woorden weer te geven wat er onder de mensen leeft, en zullen ook het beste in staat zijn ze tot bepaalde activiteiten aan te sporen.

Wanneer door de toenemende onmondigheid eigen verlangens en wensen niet meer goed naar voren gebracht kunnen worden, treedt als het ware haast automatisch bevoogding op. Een mooi voorbeeld hiervan zijn al de in het rapport over de vermogensaanwasdeling genoemde Sociale Beleggings-Gemeenschappen (S.B.G.'s). Men acht de arbeider niet in staat het ongetwijfeld toch klein beginnende vermogen zelf als vermogen te beheren en dwingt ze daarom dit geld in de S.B.G.'s onder te brengen. Een veel betere naam voor deze S.B.G.'s zou daarom zijn: Sociale Bevoogdings-Gemeenschappen.

Naast deze algemene gevolgen van een toenemende homogeniteit van de arbeidersgroep treden ook een aantal bijzondere op.

1. Het zal voor de bedrijven steeds moeilijker worden om uit de groep arbeiders het nodige lagere leidinggevende personeel en het nodige lagere technisch-administratieve personeel, zoals calculatoren, werkvoorbereiders e.d. te halen. Vooral in die bedrijven waar het vakmanschap niet in enige maanden te leren is maar waar het enige jaren duurt voor iemand werkelijk vakman is en mede waardoor voor een goede uitoefening van de genoemde leidinggevende functies die ervaring zeer gewenst is. Trekt men noodgedwongen voor deze functies mensen met een andere opleiding aan, bijv. U.T.S.-ers, dan blijft er tussen leidinggevenden en leidingontvangenden een grotere afstand bestaan dan thans het geval is en zal bevoogding kunnen optreden.

(I. M.)

 N.V. SLAVENBURG'S BANK

Ook zal het moeilijk worden om voor een ondernemingsraad die mensen te vinden die op een behoorlijk niveau met de leiding van de onderneming kunnen praten en overleggen. Thans vervullen een aantal leden van de ondernemingsraad vaak de dubbele taak van te zeggen in de „taal” van de leiding wat er onder de mensen leeft en omgekeerd door in de „taal” van geleiden te zeggen wat er onder de leiding leeft en wat zij wil. Wanneer de vakorganisaties ernaar streven om aan de ondernemingsraad (grotere) bevoegdheden te geven, dan zullen zij er rekening mee moeten houden dat de vertegenwoordigers van de arbeidersgroep in die raad steeds minder capabel worden om de steeds moeilijker wordende problemen goed op te lossen.

Er ontstaat op de duur de paradoxale situatie dat de leiding van vele bedrijven meer overleg wil, maar dat in de groep arbeiders de mensen die de communicatie kunnen verzorgen, ontbreken, en de groep arbeiders als het ware minder toegankelijk wordt.

2. Mutatis mutandis doet zich hetzelfde voor binnen de vakorganisaties. Vele huidige districtsbestuurders en hogere functionarissen zullen hun carrière als arbeider zijn begonnen. Thans en in de toekomst zullen er veel minder arbeiders zijn die tot zulke prestaties in staat zijn, hetgeen ertoe zal leiden dat ook binnen de vakbeweging een goede communicatie tussen leden en leiding bemoeilijkt zal worden.

Wat er onder de leden leeft, welke behoeften, wensen en verlangens zij hebben, zal met behulp van sociaal-weten-

schappelijk onderzoek vastgesteld worden, in plaats van door uiteenzettingen op bijeenkomsten van de vakbeweging, waar mensen met goede capaciteiten, op grond van hun ervaringen en belevingen konden vertellen wat er onder hun collega's leeft en gewenst wordt. Deze „beleefde” en „ervaren” kennis is toch van andere aard dan kennis verworven op grond van onderzoek.

3. Het percentage studenten uit de arbeidersgroep neemt de laatste jaren enigszins toe. Als de groep arbeiders steeds homogener wordt van samenstelling wat betreft verstandelijke capaciteiten, zal dit percentage weer dalen, omdat t.a.v. de intelligentie erfelijkheid een rol speelt.

Samenvattend kan worden gezegd, dat de ontwikkeling, waarbij bijna elk kind die opleiding kan krijgen, die in overeenstemming is met zijn aanleg en capaciteiten, uit de aard der zaak toegejuicht wordt. Dit heeft tot gevolg dat de „bovenlaag” van de arbeiders verdwijnt en ten dele al verdwenen is. Er is een poging gedaan om aan te tonen dat dit inderdaad zo is. Verder is op enkele gevolgen hiervan gewezen. Het belangrijkste is wel, dat men zich realiseert dat deze bovenlaag er niet meer zal zijn in de toekomst en nu al duidelijk kleiner geworden is en dat de vertegenwoordigers van de huidige arbeidersgroep meestal mensen zullen zijn met minder verstandelijke capaciteiten dan vroeger, hetgeen in vele gevallen het overleg zal bemoeilijken en de verantwoorde mogelijkheden om ze bepaalde bevoegdheden te geven of bij het oplossen van bepaalde problemen te betrekken, zal beperken.

Vlissingen.

J. H. ABBAS, psych. drs.

Zorgen om het midden- en kleinbedrijf

(II)

In „E.-S.B.” van 11 november jl. heeft Dr. F. J. W. van Vroenhoven zich in zijn beschouwing onder bovengenoemde titel afgevraagd of de tijd nog niet rijp is voor een nieuwe middenstandsnota, waarin de problemen van het midden- en kleinbedrijf in hun huidige vorm aan de orde worden gesteld en de weg naar de toekomst globaal moet worden aangegeven.

Het is echter twijfelachtig of een nieuwe middenstandsnota het juiste antwoord is op de problemen die in het huidige klein- en middenbedrijf een rol spelen en waarover in de loop van dit jaar via opvallend ruime publiciteit ook in bredere kring enige bekendheid is verkregen. Voorlopig gaat het om de twee vraagstukken, die de auteur ook zelf noemt, nl. de communicatie tussen overheid en deze sector van het bedrijfsleven en het thema van de integratie van het middenstandsbeleid in het algemene economische beleid.

Ongetwijfeld zou een nieuwe middenstandsnota weluidende beschouwingen bevatten over nut, wenselijkheid en noodzaak van een goede communicatie en een juiste integratie. Voor zover op deze punten in het verleden onvolkomenheden moesten worden vastgesteld, zou de nota zich beroepen op bijzondere omstandigheden en de juist met het oog hierop tot stand gebrachte reorganisatie van het Directoraat-Generaal voor het Midden- en Kleinbedrijf, terwijl zij terloops, doch niet onduidelijk, zou wijzen op het soms hinderlijke ge-

brek aan eensgezindheid aan de zijde van de centrale middenstandsbonden.

Aan dit soort beschouwingen heeft niemand behoefte, temeer omdat de problematiek van het midden- en kleinbedrijf in haar algemeenheid niet meer een zodanig onontgonnen terrein is dat alleen een nieuwe middenstandsnota het verlossende woord zou kunnen spreken. Dat dit overigens mede het gevolg is van de beide eerder verschenen middenstandsnota's mag zeker als een positief en belangrijk resultaat ervan gelden. Wil men toch zo af en toe enige algemene overheidsgedachten over het midden- en kleinbedrijf lezen, dan zijn er altijd nog de obligate passages in de Memorie van Toelichting op de jaarlijkse begroting van Economische Zaken.

Wanneer het er om gaat tot maatregelen te komen die het midden- en kleinbedrijf in zijn zorgen moet verlichten is de weg van de deelstudies dan ook wellicht meer aanbevelenswaardig, omdat deze deelstudies dan niet in algemene termen het welzijn van de bedoelde groep beogen maar gericht moeten zijn op een voorloper moeten zijn van praktische overheidsvoorstellen op basis waarvan met de betreffende sectoren van het bedrijfsleven kan worden gesproken.

Ook omgekeerd kunnen dan studies en projecten van het bedrijfsleven aan de overheid worden aangeboden, op basis waarvan in overleg tot maatregelen kan worden gekomen.

De communicatie komt dan langs eenvoudige weg tot stand, en het inzicht in de problematiek, welk inzicht onmisbaar is voor de juiste integratie van het middenstandsbeleid in het algemeen overheidsbeleid wordt aan beide zijden bevorderd.

Zo'n deelstudie laat zich bijv. denken op het hachelijke terrein van het ordelijk economisch verkeer, terwijl een ander voorbeeld is te vinden in de onlangs aan de orde gestelde vraag naar de wenselijkheid van een ontwikkelings- en saneringsfonds voor het midden- en kleinbedrijf, waarop wij hieronder nader willen ingaan.

Het saneringsvraagstuk.

Het is duidelijk dat hier in wezen het vraagstuk van de lage inkomens wordt bedoeld, hetgeen op zijn beurt weer een vraagstuk is van lage omzetten in de middenstand.

De oorzaken zijn velerlei, waarbij als de belangrijkste gelden de structurele overbezetting, vooral als gevolg van de vlucht in de middenstand in de jaren dertig, en daarnaast de wijziging in de betekenis van een eenmaal in het verleden gekozen vestigingsplaats als gevolg van de ontvolking van het platteland en de trek van het oude stadscentrum naar nieuwe woonwijken en voorsteden.

Eén van de grootste moeilijkheden bij de bestudering van dit vraagstuk en bij de overweging van mogelijke stappen tot verbetering, ligt in de voldoende kwantificering van het probleem. Het beschikbare cijfermateriaal is fragmentarisch, en niet altijd up-to-date.

Een interessante uitschieter is in dit verband een recente studie van de „Stichting Structurele Problemen Friese Middenstand” waarin men onthutsende cijfers aantreft. Onderzocht is de Zuid-Westhoek van Friesland, het merengebied dus, dat een duidelijk agrarisch stempel draagt.

Mede door de werking van het ontwikkelings- en saneringsfonds voor de landbouw zal de werkgelegenheid in de agrarische sector steeds verder afnemen, omdat door de nagestreefde ruilverkaveling grotere bedrijfseenheden ontstaan die voor rationalisatie en mechanisatie in de grondbewerking grotere mogelijkheden bieden. Hiertegenover staat ondanks het regionaal industrialisatiebeleid niet een zodanig groeiende industriële ontwikkeling dat deze de daling van de beroepsbevolking in de landbouw kan opvangen.

Van 1947 tot 1960 daalde de beroepsbevolking in de Friese landbouw van 60.500 tot 37.000, hetgeen een achteruitgang van bijna 40 pCt. betekent. Daar dit vertrekoverschot bovendien nog in belangrijke mate bestaat uit jonge gezinnen, ligt het voor de hand dat deze ontvolking en vergrijzing belangrijke gevolgen hebben voor de betrokken middenstand. Het als gevolg van de overbezetting toch al relatief geringe aantal consumenten per vestiging daalt hierdoor nog verder.

Men krijgt een indruk van de omvang van het probleem wanneer men leest dat ondanks het feit dat gedurende de laatste 12 jaren in de onderzochte streek 36 pCt. van het totale aantal verkoopplaatsen van bakkers, kruideniers, groente- en melkhandelaren is verdwenen, het aantal vestigingen nog met 52 pCt. zou moeten worden verminderd om in deze branches een consumentengemiddelde naar Nederlandse normen te bereiken.

Terecht kan men aarzelen jammerklachten aan te heffen, omdat men wel weet dat vele eigenaars van de

gewoonlijk als randbedrijf aangeduide ondernemingen over (voldoende?) neveninkomsten beschikken, zodat het bestaan van deze randbedrijven sociaal niet onverantwoord behoef te worden geacht. Bovendien kan men hun economische betekenis erkennen met verwijzing naar hun beschikbaarheidsnuttigheid.

Daarnaast valt evenwel niet te ontkennen dat onder de categorie randbedrijven ook vele ondernemers moeten worden gerangschikt die door hun volledige dagtaak in eigen bedrijf (bijv. in verband met de bezorging over een versnipperde klantenkring ten plattelande) niet in de gelegenheid zijn met behulp van nevenarbeid het randinkomen te bereiken of te overschrijden, terwijl evenmin economische samenwerking steeds uitkomst behoeft te bieden.

Het is al te simpel, en in de ontwikkeling van ons sociale denken trouwens achterhaald, om met verwijzing naar de aan het ondernemersschap inherente risico's het „laissez faire, laissez aller” te laten klinken. Het in de theorie verwachte automatische evenwichtsherstel wordt in de praktijk niet gerealiseerd, ook al zijn de cijfers van de daling van het aantal vestigingen indrukwekkend.

De vraag naar de doelmatigheid van ons nationale distributiepatroon en de juiste allocatie van de beschikbare productiefactoren kan in dit verband worden gesteld. Mede omdat het vraagstuk wordt veroorzaakt door een van overheidswege gevoerd beleid inzake de ruimtelijke ordening en regionale ontwikkeling ligt hier een overheidstaak, die zou moeten inhouden dat randondernemers via financiële en andere faciliteiten in de gelegenheid worden gesteld op vrijwillige basis de stap naar bedrijfsbeëindiging, -verplaatsing of omscholing te doen, waarvan zij nu nog om financiële redenen worden weerhouden.

Voor de oudere ondernemers kan dit een sociale begeleiding van een anders uitzichtloze oude dag betekenen. Voor de overblijvende ondernemingen is een ruimer debiet en daarmee een verheffing van het inkomensniveau het resultaat. Zij die het ondernemerschap verwisselen voor de loondienst, ontmoeten een gretige vraag op de arbeidsmarkt.

De in dit verband te verwachten discussies over de rolverdeling tussen overheid, publiekrechtelijke organen en het vrije bedrijfsleven, over de eventuele tijdelijke of verkapt invoering van het behoefte-element, over de wenselijkheid van een nationale of een regionale aanpak e.d., zijn dan van secundaire betekenis.

Waar wij moeten woekeren met de schaarse productiefactoren, moet zeker op het ogenblik geen verantwoordelijke poging tot een zo dicht mogelijke benadering van de optimale aanwending ervan worden nagelaten.

Voorburg.

Drs. J. J. M. OOSTENBRINK.

NASCHRIFT

De gelegenheid, enige kanttekeningen te plaatsen bij het betoog van de heer Oostenbrink wil ik gaarne benutten, ten einde te trachten een misverstand dat blijkbaar bij hem leeft, uit de wereld te helpen. De heer Oostenbrink doet het voorkomen alsof het gaat om het een of het ander (middenstandsnota of deelstudies), doch het een en het ander is evenzeer mogelijk en misschien zelfs meer realistisch.

Aan de verwachtingen van de heer Oostenbrink over

de inhoud van een derde middenstandsnota en aan zijn opmerking over de „obligate passages” in de jaarlijkse memorie van toelichting ga ik maar voorbij. Als de heer Oostenbrink de rol van „angry young man” wil spelen, moet hij dat zelf weten. In dit geval bemoeilijkt het de discussie niet, omdat de kern van zijn betoog elders ligt en vooral betrekking heeft op een nieuwe techniek bij het middenstandsbeleid, een techniek die kennelijk aan de huidige behoeften tegemoet komt en die wellicht in de toekomst nog verder kan worden verbeterd.

Dat deze techniek kan dienen ter vervanging van middenstandsnota's is mij niet duidelijk; zij ligt immers in een wezenlijk ander stadium. In een nota aan de Tweede Kamer pleegt de regering verantwoording

af te leggen van het tot dusver door haar gevoerde beleid en een uiteenzetting te geven van haar inzichten omtrent de verder te volgen wegen; de techniek waarvan de heer Oostenbrink zich een voorstander toont, kan zeer bruikbaar zijn voor de voorbereiding van het beleid, maar kan niet dienen ter verantwoording daarvan.

Men kan dan hoogstens nog twisten over de vraag, of de door de heer Oostenbrink aanbevolen nieuwe procedure bij de volksvertegenwoordiging het bewustzijn zal versterken van een dalende invloed op het doen en laten van de regering, en of de behoefte hierover nauwkeurig te worden ingelicht, o.a. door middel van een nota, daardoor zal worden vergroot.

Heerlen.

Dr. F. J. W. VAN VROENHOVEN.

Bruikbaar en haalbaar

Enige aantekeningen bij het Rapport van de Pacificatiecommissie betreffende reclame in de televisie

In het algemeen is het niet erg zinvol en wellicht ook minder behoorlijk een onderscheid te maken tussen de bruikbaarheid van plannen die in het parlement ter beoordeling zijn en de haalbaarheid van die plannen in het parlement. Het is immers juist de al of niet bruikbaarheid van plannen, die de haalbaarheid daarvan bepaalt, al moet men daarbij het begrip bruikbaarheid in een brede zin interpreteren en daaronder dus niet alleen de technische maar evenzeer de politieke aspecten verstaan.

Er doen zich echter soms uitzonderingstoestanden voor waarin overigens bruikbare plannen toch niet haalbaar blijken. Daarom willen wij gaarne in het onderstaande aan beide aspecten enige aandacht schenken wanneer wij het door Minister Bot aan de Pacificatiecommissie gevraagde interimadvies inzake reclame in de televisie van enig commentaar voorzien.

De inhoud van het advies.

Ofschoon over het rapport van de Pacificatiecommissie vrij veel gesproken en geschreven is, werd toch aan de feitelijke inhoud van het rapport misschien niet die aandacht gegeven die bevorderlijk zou zijn geweest voor een goede discussie. Wanneer wij in het volgende allereerst de bruikbaarheid van het rapport zouden willen toetsen, dan lijkt het zinvol, daaraan voorafgaande het rapport voor de lezers van dit tijdschrift kort samen te vatten.

De door de Pacificatiecommissie voorgestelde structuur voor reclame in de televisie laat zich in drie hoofdzaken samenvatten:

1. De exploitatie van televisiereclame zou worden opgedragen aan een zelfstandig orgaan, dat zou worden opgericht door de pers en dat bijv. de juridische vorm zou kunnen hebben van een N.V. of van een Stichting.

2. Over het goed functioneren van dit „bedrijf” waakt een in te stellen Televisie Reclame Raad, waarin zitting

zullen hebben vertegenwoordigers van het Genootschap voor Reclame, het adverterend bedrijfsleven, de consumentenorganisaties, de vereniging van erkende advertentiebureaus, de programmaverzorgende instanties, de pers en het culturele leven. De voorzitter zal door de Kroon, de leden zullen door de Minister van O., K. en W. worden benoemd.

Deze Televisie Reclame Raad heeft de volgende taken:

- hij adviseert de Minister van O., K. en W over het aantal reclameminuten;
- hij bepaalt het aantal blokken waarin de aldus vastgestelde aantallen reclameminuten zullen worden ondergebracht;
- hij stelt — zo nodig — algemene richtlijnen vast voor de inpassing van de reclame tussen de programma's;
- hij is beroepsorgaan bij geschillen tussen de programmaverzorgende organisaties en het exploitatie-orgaan over de concrete inpassing van de reclame in het programma;
- hij controleert en geeft zo nodig bindende aanwijzingen terzake van de tariefpolitiek van de exploitant;
- hij stelt een code voor televisiereclame in.

3. De opbrengsten van de televisiereclame zullen voor het belangrijkste deel — een grote meerderheid van de Commissie spreekt over „tenminste 60 pCt.” — ten goede komen aan het fonds der kijkelden (en dus aan de programmaverzorging in een ruime zin des woords), terwijl daarnaast aan de pers een — eventueel door een onafhankelijk scheidsgerecht vast te stellen — vergoeding voor te lijden verliezen wegens derving van advertentieinkomsten zal worden uitgekeerd.

Wanneer men dit voorstel van de zijde van de Pacificatiecommissie op zijn bruikbaarheid wil toetsen, dan zal men in het bijzonder moeten letten op de posities

van resp. de programmamakers, het adverterend bedrijfsleven, de pers en de overheid. Achtereenvolgens ware daarover het volgende op te merken.

De programmaverzorgende instanties

De culturele taak van de omroepmedia — het is wel verdienstelijk dat men een zekere schroom moet overwinnen om te zeggen dat deze taak inderdaad een culturele is — vergt, dat zij die tot uitzenden gemachtigd worden, deze taak erkennen en daarnaar handelen. In de meest brede zin zullen de zendgemachtigden hun krachten moeten inspannen om op het gebied van ontwikkeling, informatie en ontspanning de kijkers bevrediging te schenken. De vraag, hoe ook andere dan de huidige zendgemachtigden daarbij aan bod kunnen komen — een eis die voortvloeit uit het beginsel van de vrije meningsuiting — buiten beschouwing latend, gaat het er dus om te voorkomen, dat allerlei nevenmotieven bij de programmavoering een rol zouden gaan spelen. Daarom was commerciële televisie, het systeem waarbij niet de culturele opdracht, maar het belang van de aandeelhouders maatgevend voor de programmering zou zijn, onaanvaardbaar. De programmaverzorgers dienen in hun taak niet gefrustreerd te worden en geen systeem van reclame in de televisie is dus aanvaardbaar, waarbij er op enigerlei wijze direct of indirect invloed van de adverteerders op de programma's te vrezen zou zijn.

Het is te verwachten dat, naar deze maatstaven gemeeten, het rapport van de Pacificatiecommissie niet op grote weerstanden van de zijde van de programmaverzorgende instanties zal stuiten. De volstrekte scheiding tussen het programma en de reclame, verkregen door de invoering van een zelfstandig exploitatie-orgaan, biedt reële waarborgen. Het feit daarenboven dat de programmaverzorgende instanties een belangrijke inspraak hebben terzake van de plaatsing van de reclame tussen de programma's, is een extra zekerheid ter voorkoming van toch nog mogelijke moeilijkheden. Daarenboven wordt van de zijde van de omroeporganisaties het feit gewaardeerd, dat in de voorgestelde regeling, voor het verwante gebied van

de vrije pers — een democratisch goed van de eerste orde — een redelijke participatiemogelijkheid wordt bereikt. Terwijl, ten slotte, de zendgemachtigden in de te vormen Televisie Reclame Raad, met zijn brede samenstelling, goede zekerheden zien voor een redelijke afweging van alle betrokken belangen, waarvoor de zendgemachtigden zelfstandig nauwelijks de verantwoordelijkheid zouden kunnen dragen.

Het adverterend bedrijfsleven.

Dat het adverterend bedrijfsleven zich zeer wel zou kunnen vinden in de oplossing van de Pacificatiecommissie, begint een publiek geheim te worden. Saillant is de uitspraak van Dr. Gros — oud-secretaris van de O.T.E.M. — die onlangs over deze oplossing zei, „dat het bedrijfsleven zich erover in de handen mocht wrijven”.

Inderdaad heeft de Pacificatiecommissie de belangen van het bedrijfsleven duidelijk onderkend. Er zal een behoorlijke spreiding zijn van de reclame, de afzonderlijke reclames zullen niet in een te groot pakket van reclames verdrinken, er is toezicht op de tariefpolitiek, er zijn gedifferentieerde tarieven, er komt een — naar men mag aannemen — redelijke reclamecode, er zal een overheidsuitspraak zijn over de totale omvang van de reclame.

Wel is de vraag aan de orde of de reclame via het eerste, dan wel het tweede net zou worden uitgezonden. Met name zij, die grote betekenis hechten aan de invloed van de Duitse televisiereclame in het oosten van ons land, zullen zeker aan uitzending over het eerste net, waarmede een landelijke spreiding bereikt wordt, de voorkeur geven. In ieder geval kan gezegd worden, dat het advies van de Pacificatiecommissie technisch evenzeer voor het eerste als voor het tweede net bruikbaar is.

De pers.

De vrije pers — het werd reeds gezegd — is een democratisch goed van de eerste orde. Dat invoering van televisiereclame aan dit instituut van vrije meningsuiting nadeel zal berokkenen, wordt door zeer velen — medegezien ontwikkelingen terzake in het buitenland — er-

(I. M.)

U kunt Uw beleggingsrisico verdelen over ruim 200 vooraanstaande

Waarom zoudt U meer risico nemen dan nodig is? Door aankoop van een aandeel 'Vereenigd Bezit van 1894' verkrijgt U in feite een volledige aandelenportefeuille, veilig verdeeld over ruim 200 zorgvuldig geselecteerde ondernemingen. Zodoende komen U de voordelen van aandelenbezit ten goede en ligt een aantrekkelijk rendement binnen Uw bereik.

Alle banken en commissionairs kunnen U inlichten.

N.V. VEREENIGD BEZIT VAN 1894

De voordelen van aandelenbezit met beperking van risico

WESTERSINGEL 84, ROTTERDAM

ondernemingen

kend. Dat daarom aan de pers kansen voor verliescompensatie worden geboden, is een aanvaardbare gedachte. De pers kan een dergelijke verliescompensatie echter slechts aanvaarden, zo zulks niet de vorm van een subsidie zal gaan aannemen. De pers verlangt daarom op zelfstandige wijze actief deel te nemen op het terrein, dat nauw verwant is aan het terrein dat door de pers van oudsher is bewerkt.

Welnu, dat perspectief biedt het rapport van de Pacificatiecommissie ongetwijfeld: de exploitatie van de televisiereclame zou door de pers geschieden. Daarbij zou de pers, door haar know how op dit gebied in te brengen, zich een werkelijk recht op verliescompensatie verwerven. Zou men voorts een vaste procentuele afdracht van de opbrengsten aan de kijkpot verplicht stellen, dan biedt deze structuur ook waarborgen voor een efficiënt beheer door de exploitant.

De overheid.

Het is zeker geen eenvoudige zaak om de taak van de overheid ten aanzien van de omroep op een bevredigende wijze te omschrijven. Slechts weinigen zullen ondertussen deze taak al te ruim willen zien, want wie de vrijheid liefheeft realiseert zich, welke gevaren hier dreigen. Ook de overheid zelf zal doordrongen zijn van deze gevaren, en haar taak op dit gebied zoveel mogelijk beperkt willen houden. Maar dat neemt niet weg, dat de overheid toch een belangrijke toezichthoudende functie heeft. Daarom is het aanvaardbaar, dat de overheid op de uitgaven van de programmaverzorgende instanties — volgens daartoe te stellen regels — zeggenschap heeft.

In het systeem van de Pacificatiecommissie blijft deze zeggenschap ten volle gehandhaafd, omdat immers de gelden uit de reclame niet aan de zendgemachtigden worden uitgekeerd, maar aan de „kijkpot” ten goede komen. Bijzonder gelukkig kan de overheid echter zijn met het feit, dat haar taak niet wordt uitgebreid tot een voortdurend noodzakelijk toezicht op de programma's zelf, een uitbreiding, die bij vroegere voorstellen voor commerciële televisie welhaast overmijdelijk zou zijn geweest.

Bruikbaar.

Onze conclusie kan dan ook geen andere zijn dan dat het uitgebrachte rapport van de Pacificatiecommissie een bruikbare oplossing voor invoering van reclame in de televisie biedt.

Haalbaar?

Zou zich ten aanzien van dit rapport de situatie kunnen voordoen, die wij in de inleiding aanduiden als de uitzonderingstoestand, waarin het bruikbare toch niet haalbaar bleek? Zal dus het probleem van reclame in de televisie ondanks de voorhanden oplossing daarvan een slepende kwestie blijven?

Er zijn inderdaad enkele problemen, die een vlotte en positieve decisie terzake in de weg staan. Reeds het feit, dat Minister Bot, bij zijn openbaarmaking van het rapport, een reserve — zij het ook op een min of meer ondergeschikt punt — in acht nam, vormt daarvoor een aanduiding. Eerder echter dan dat men aan deze reserve ten opzichte van de onderhavige paragraaf van het rapport op zichzelf al te grote betekenis zou moeten toekennen, ware op de oorzaak van deze ministeriële aarzeling te wijzen. Want het lijkt geen twijfel dat daarbij enerzijds

de situatie binnen het kabinet een rol speelt, en anderzijds de druk die uitgaat van bepaalde parlementaire fracties, waarop deze regering steunt, van betekenis is. Daarbij gaat het met name om de eigenlijke omroeppolitieke vraagstukken.

Men weet — misschien — dat de huidige wettelijke regeling van de omroep uitermate onbevredigend is: een gesloten bestel, gebaseerd op enkele vooroorlogse, nauwelijks hanteerbare, wettelijke bepalingen uit de Telegraaf- en Telefoonwet. Daarin moet verandering komen, maar — ofschoon ieder de wenselijkheid daarvan beaamt — achtereenvolgende bewindslieden lieten na, om op dit punt tot daden te komen. Het is betreurenswaardig, dat sommige parlementariërs thans een politiek volgen, waarbij zij de reclame als een element in de omroeppolitieke discussie willen hanteren. Zij frustreren deze discussie — die zuiverheid zo dringend nodig heeft — in hoge mate.

Kwalijker nog is het met hen gesteld, die zich niet kunnen neerleggen bij wat men wel moet noemen de duidelijke ondergang van de Nota inzake Reclame televisie, die door de Staatssecretarissen Scholten en Veldkamp werd ingediend. De daarbij voorgestelde onvervalste commerciële televisie werd immers met een ruime tweederde meerderheid door de Tweede Kamer verworpen. De voorstanders van dit systeem blijken echter slechte verliezers te zijn. Te pas — als dat bestaat — en te onpas komen zij weer met hun afgedane idee ter tafel. Zo zelfs, dat de „geachte afgevaardigde” de heer Kleywegt reeds de suggestie deed om nogmaals een Kameruitspraak op dit punt te vragen.

Zulk een uitspraak zal ongetwijfeld niet anders luiden dan zij in 1963 heeft geluid. Die uitspraak impliceert, dat de Tweede Kamer van mening is, dat er twee vraagstukken zijn: een vraagstuk, hoe reclame in de televisie kan worden toegelaten, en een ander vraagstuk, nl. hoe de zendtijd zodanig kan worden gebruikt, dat het medium in onze volksgemeenschap optimaal kan functioneren.

Het moet gezegd worden: wie dit onderscheid niet ziet of niet wil zien, vertroebelt de discussie en draagt mede verantwoordelijkheid thans voor het uitblijven van een oplossing van het vraagstuk van de reclame in de televisie. Maar zodra men bereid is om het vraagstuk van de reclame als een zelfstandig vraagstuk naast de omroeppolitieke vraagstukken te stellen, zal het bruikbare rapport van de Pacificatiecommissie ongetwijfeld een haalbaar rapport blijken te zijn.

Amstelveen.

Drs. A. OOSTINDIE.

Maak gebruik van de rubriek

„VACATURES”

voor het oproepen van sollicitanten voor leidende functies. Het aantal reacties, dat deze annonces ten gevolge hebben, is doorgaans uitermate bevredigend. Begrijpelijk: omdat er bijna geen grote instelling is, die dit blad niet regelmatig ontvangt en waar het niet circuleert!

Deelname en wijzigingen in de Premiespaarregeling Rijksambtenaren

De Premiespaarregeling Rijksambtenaren, die op 1 maart 1960 werd ingevoerd, heeft op 5 juni 1963 een aantal wijzigingen ondergaan die terugwerkende kracht hebben tot 1 januari 1963. Genoemde spaarregeling heeft zich de afgelopen jaren in een toenemende belangstelling van de ambtenaren mogen verheugen. Jaarlijks zien we een behoorlijke toename van de deelnemers, zoals blijkt uit onderstaande tabel, welke wij ter illustratie hebben toegevoegd. Deze tabel geeft het aantal ambtenaren weer werkzaam bij de departementen en bij de P.T.T., het aantal deelnemers hiervan aan de Premiespaarregeling Rijksambtenaren en het percentage deelnemers van het totaal aantal ambtenaren, die bij de departementen en de P.T.T. werkzaam zijn.

TABEL I.

Deelname Premiespaarregeling Rijksambtenaren door ambtenaren van departementen en P.T.T.

1	2	3	4
datum	aantal ambtenaren	aantal deelnemers	3 in pCt. van 2
30-6-1960	216.448	71.724	33,14
30-6-1961	225.410	100.617	44,64
30-6-1962	223.889	110.215	49,23
31-12-1962	237.795	120.424	50,64

Uit deze tabel blijkt dus, dat ultimo 1962 reeds bijna 51 pCt. van genoemde ambtenaren aan de Premiespaarregeling Rijksambtenaren deelnam terwijl dit medio 1960 nog slechts 33 pCt. bedroeg. Dit betekent dus in een periode van ruim 2 jaar een procentuele toename van bijna 53 pCt.

De thans op de Premiespaarregeling aangebrachte wijzigingen en aanvullingen zullen wellicht voor sommige deelnemers een verbetering betekenen. Na in het kort nog even de inhoud van de Premiespaarregeling Rijksambtenaren samen te vatten, zullen wij vervolgens iets vermelden over de aangebrachte wijzigingen.

Inhoud premiespaarregeling.

Deelnemers aan de Premiespaarregeling Rijksambtenaren ¹⁾ kunnen wekelijks of maandelijks op hun loon of salaris een bedrag laten inhouden van maximaal $\frac{1}{10}$ pCt., c.q. $\frac{5}{12}$ pCt. van hun pensioengrondslag en dit bedrag doen storten op een bijzondere spaarrekening. De besparingen kunnen per jaar niet meer bedragen dan 5 pCt. van de pensioengrondslag met een maximum van f. 600. Dit betekent dus, dat over een maximaal jaarinkomen van f. 12.000 kan worden deelgenomen. Bij de overheidsregelingen wordt wel consequent deze f. 12.000 -grens aangehouden; we komen deze thans ook weer tegen bij de „Wet houdende fiscale faciliteiten voor bezitsvorming met betrekking tot effecten” en de aanstaande „Algemene Premiespaarwet”.

Het in een bepaald jaar gevormde spaarsaldo dient wel vier volle kalenderjaren geblokkeerd te blijven.

¹⁾ Wie aan de Premiespaarregeling Rijksambtenaren kunnen deelnemen, en andere aspecten van deze regeling, hebben wij uitvoerig besproken in ons artikel „Overheidsregelingen voor bezitsvorming” in „E.-S.B.” van 7 juni 1961, blz. 581.

De mogelijkheid bestaat echter dit spaarbedrag binnen de gestelde blokkeringstermijn op te nemen, doch dan verspeelt men de spaarpremie. Dit opnemen van het spaarbedrag binnen vier volle kalenderjaren vormt een kenmerkend verschil met de winstdelingsspaarregelingen, zoals het bedrijfsleven die kent, waarbij opname van de geblokkeerde winstuitkering *niet* binnen de vier volle kalenderjaren mogelijk is tenzij de bedragen worden aangewend voor een der in de wet aangegeven bestedingsdoeleinden. Degenen die zich verder in de winstdelingsspaarregeling willen verdiepen, verwijzen wij naar ons artikel „Winstdelingsspaarregelingen voor werknemers” ²⁾.

Wij zagen dus in het voorgaande als een der mogelijkheden om deel te nemen aan de Premiespaarregeling het sparen op een geblokkeerde rekening. Dit gespaarde bedrag kan met behoud van de premie binnen de gestelde blokkeringstermijn van vier volle kalenderjaren worden opgenomen indien het wordt aangewend voor een der in de wet aangegeven bestedingsdoeleinden. Deze bestedingsdoeleinden zijn:

1. Verwerving van onroerende zaken.
2. Aflossing van hypotheek.
3. Aanschaffingen ter gelegenheid van het huwelijk van de spaarder.
4. Woningverbetering, aangebracht door de eigenaar van het gebouw dan wel door een coöperatieve vereniging, waarvan men lid is.
5. Premieën voor levensverzekeringen e.d. Hiertoe rekent men ook de spaarkasovereenkomsten.
6. Studiekosten ten behoeve van de spaarder, zijn echtgenote of zijn kind(eren), waarvoor hij voor de heffing van de loonbelasting kinderaftrek genoot op 1 januari van het jaar, waarin die uitgaven zijn gedaan. De studie moet als algemene vooropleiding, vak of beroep gelden, minstens negen maanden duren, en examens ten doel hebben en niet betaald worden uit bijdragen van rechtspersoonlijkheid bezittende lichamen.
7. Effecten, die dan wel vier volle kalenderjaren geblokkeerd moeten worden. Omzetting van de geblokkeerde stukken in andere effecten is toegestaan, mits de aankoop van de nieuwe binnen zes maanden na verkoop van de oude stukken plaatsvindt.

Als derde mogelijkheid om in aanmerking te komen voor de premie kent men nog de periodieke betalingen die men voor een der in de wet genoemde bestedingsdoeleinden verricht heeft. Indien men deze aanmeldt wordt op het betaalde bedrag hiervoor de premie verstrekt. Concluderend: om in aanmerking te komen voor de spaarpremie moet men:

- (1) het gevormd spaarsaldo vier volle kalenderjaren laten blokkeren, óf
- (2) dit saldo aanwenden en voor een der in de wet genoemde bestedingsdoeleinden, óf
- (3) periodieke betalingen verrichten ten behoeve van het gestelde onder (2).

Deelnemers.

Aan de Premiespaarregeling Rijksambtenaren kunnen deelnemen al het burgerlijke en militaire personeel in rijksdienst met uitzondering van hen, wier bezoldiging bij de wet is geregeld. Voorts personeel van de P.T.T., van Rijks- en Gemeentepolitie, de B.B.-ambtenaren en al het onderwijzend personeel. Wij hebben reeds in de aanvang van

²⁾ „Winstdelingsspaarregelingen voor werknemers” in „E.-S.B.” van 14 november 1962, blz. 1101.

dit artikel gezien, dat het aantal deelnemers aan deze regeling gedurende een periode van ruim twee jaar behoorlijk is toegenomen. Het is wellicht interessant na te gaan hoe de deelnemers over de diverse departementen verspreid zijn en tevens of er meer, minder of evenveel deelnemers zijn uit de groep met een pensioengrondslag beneden f. 7.200 t.o.v. de groep wier pensioengrondslag boven f. 7.200 ligt.

Tabel II geeft deze aantallen gespecificeerd weer.

TABEL II.

Deelname Premiespaarregeling Rijksambtenaren bij de verschillende departementen en de P.T.T.

1	Pensioengrondslag tot f. 7.200			Pensioengrondslag boven f. 7.200		
	2	3	4	5	6	7
	aantal ambtenaren	aantal deelnemers	3 in pCt. van 2	aantal ambtenaren	aantal deelnemers	6 in pCt. van 5
Defensie	59.007	27.684	46,92	24.244	14.069	58,03
Financiën	10.212	6.356	62,24	8.298	5.022	60,52
Econ. Zaken	2.132	942	44,18	1.771	1.090	61,55
Soc. Zaken en Volksgezondheid	3.064	1.357	44,29	2.666	1.441	54,05
Binnenl. Zaken	2.197	954	43,42	1.531	1.005	65,64
Verkeer en Waterstaat	8.442	3.308	39,19	3.266	2.219	67,94
Buitenl. Z.	989	398	40,24	1.091	365	33,46
Alg. Zaken	98	36	36,73	69	45	65,22
Maatsch. Werk	455	196	43,08	455	273	60,—
Landb. en Visserij	7.213	4.740	65,71	5.828	2.581	44,29
Justitie	6.406	2.761	43,10	7.997	4.429	55,38
Volkshuisv. en Bouwnijverheid ..	1.240	515	41,53	1.147	809	70,53
O., K. en W.	9.445	3.045	32,24	6.567	3.316	50,49
P.T.T.	54.554	26.699	48,94	7.411	4.769	64,35
Totaal	165.454	78.991	47,74	72.341	41.433	57,27

Premie.

Wat de premie betreft, wordt een onderscheid gemaakt naar de pensioengrondslag van de deelnemers. Bedraagt deze namelijk minder dan f. 7.200 per jaar dan wordt een premie uitgekeerd van 25 pCt. Indien de grondslag meer dan f. 7.200 belooft, bedraagt de premie 15 pCt. De maximale premie kan dus per jaar bedragen 15 pCt. van f. 600 is f. 90. Deze regeling is verruimd zoals hieronder nog zal blijken.

Wijzigingen.

Na aldus in het kort een en ander over de Premiespaarregeling Rijksambtenaren te hebben uiteengezet, zullen wij thans de laatste wijzigingen vermelden die hierin zijn aangebracht. Naast een aantal taalkundige verbeteringen zijn de voornaamste wijzigingen de volgende.

Tot nu toe was de deelnemer verplicht om het voor-nemen tot het verrichten van periodieke betalingen voor de in de wet genoemde bestedingsdoeleinden aan te melden. De betalingen die daarna hiervoor werden verricht kwamen dan voor premiëring in aanmerking. Dit is nu niet meer nodig. Men kan thans de premie aanvragen *nadat* de betaling is verricht. Men moet er wel rekening mee houden, dat alleen premie wordt toegekend over betalingen voor erkende bestedingsdoeleinden, die in het voorafgaande jaar zijn voldaan.

Bij overlijden of het verlaten van de dienstbetrekking kunnen nog de in het lopende jaar verrichte betalingen voor premiëring in aanmerking komen. Als pensioengrondslag (eenvoudigheids-halve kan men hier het loon of salaris voor in de plaats lezen), die voor het berekenen van het maximum der te premiëren periodieke betalingen nodig is, zal voortaan de grondslag worden

genomen per 1 december van het jaar, waarin de betalingen zijn voldaan.

Gunstiger regelingen zijn eveneens getroffen voor de premie-aanvraag bij het huwelijk van deelnemers en voor die deelnemers, die in verband met hun huwelijk ontslag genomen hebben.

Een volgende mutatie regelt de verwerving van on-roerend goed, hypotheekaflossing, verbetering van een ge-bouw en de betalingen van levensverzekeringspremies. Tot nu toe was de regeling zo, dat de deelnemer aan de Premie-spaarregeling zelf eigenaar van het onroerend goed moest zijn en voor een levensverzekering, dat de deelnemer zelf de betreffende verzekering moest hebben gesloten. Thans zijn deze bepalingen verruimd.

Een andere wijziging verruimt de premiegrondslag der studiekosten.

Van de Spaarraad is het aantal leden verhoogd van ten hoogste twaalf tot ten hoogste veertien leden. Bovendien is thans nadrukkelijk vastgelegd, dat de Spaarraad uit-sluitend bevoegd is ten aanzien van belanghebbenden die als burgerlijk of militair ambtenaar in dienst van het Rijk een betrekking bekleden of krachtens arbeidsovereenkomst naar burgerlijk recht in dienst van het Rijk werkzaam zijn.

De laatste wijziging betreft het premiepercentage bij tussentijdse overschrijding van de pensioengrondslag van f. 7.200. Indien men bij de aanvang van de deelname aan de Premiespaarregeling een pensioengrondslag had van minder dan f. 7.200, doch deze bij de uitkering van de spaarpremie inmiddels boven de f. 7.200 is gestegen, komt men toch in aanmerking voor een premie van 25 pCt., indien er tussen het moment van aanvang, resp. het moment van de vorige premie-aanvraag terzake van periodieke betalingen en het tijdstip van de huidige premie-aanvraag, niet meer dan vier, resp. drie jaar, zijn verlopen. Tot nu toe gold alleen de termijn van vier jaar als periode tussen het begin van de deelname en de premie-aanvraag. Thans is daaraan toegevoegd een periode van drie jaar voor tussentijdse premie-aanvragen voor periodieke betalingen. Voor een uitvoeriger uiteenzetting hierover verwijzen wij naar een vroeger artikel ³⁾.

Voorburg.

Drs. C. P. d'HAANS.

³⁾ „Ambtenaren, let op uw saeck” in „E.-S.B.” van 5 februari jl., blz. 125.

INGEZONDEN STUK

De waterleveringen door België aan Nederland en de Schelde-Rijnverbinding

Het kan voorzeker niet de bedoeling zijn dat ik hier ga antwoorden op al de bezwaren die door de heer Kempeneers in zijn artikel onder bovenstaande titel ¹⁾ werden naar voor gebracht vooral dan niet op de polemische beweringen van het laatste hoofdstuk die mij inderdaad „vrij licht-zinnig” lijken, om een woord van de auteur te gebruiken.

Ik wil alleen onderstrepen dat de heer Kempeneers zich vergist wanneer hij vooropzet dat België een gedeelte van het water tot bevoorrading van het Zeeuwse Meer moet leveren en tot het besluit komt dat bij Nederland zou

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 20 januari 1965.

moeten worden aangedrongen zelf voor de waterbevoorrading van het nieuwe kanaal in te staan.

Het verdrag van 13 mei 1963 over de nieuwe Schelde-Rijn-verbinding bevat geen enkele bepaling ingevolge waarvan België tot bevoorrading van het zoetwaterreservoir in Zeeland zou moeten bijdragen noch dat het voor de waterbevoorrading van het nieuwe kanaal zou hebben in te staan.

Wat is de feitelijke toestand? Het water van de dokken van Antwerpen, dat gedeeltelijk verzilt is, zal, door de Kreekraksluis bij Woensdrecht, in verbinding komen met het Zeeuwse zoetwaterreservoir, dat echter pas rond 1978-1980, na afdamming van de Oosterschelde, verwezenlijkt zal zijn.

De verzilting zal dan gebeurlijk door water uit het Zeeuwse Meer moeten worden bestreden. Het verlies aan zoet water dat zodoende zou ontstaan, wenst Nederland gecompenseerd te zien door levering van een overeenstemmende hoeveelheid zoet water door België.

Art. 16, par. 2 bepaalt dat „België zorg moet dragen dat een hoeveelheid zoet water wordt geleverd welke gelijk is aan de hoeveelheid van het ter bestrijding van de verzilting aan het zoetwaterbekken onttrokken water”.

De levering van zoet water zal echter slechts moeten gebeuren in de mate waarin de verzilting niet zal kunnen worden tegengegaan door de installaties die, bij toepassing van art. 16, par. 1, van het verdrag, in het sluisencomplex aan het Kreekrak zullen worden tot stand gebracht.

Op het gebied van de ontzilting worden door de wetenschap en de techniek belangrijke vorderingen in het vooruitzicht gesteld.

De thans zoute Tussenwateren zullen niet onmiddellijk na de afsluiting van de Oosterschelde in een zoetwatermeer veranderen en bovendien mondt in dit meer bijv. het kanaal Hansweert-Wemeldinge uit dat geen enkele voorziening heeft om de verzilting vanuit de Westerschelde tegen te gaan. Ook hier zal Nederland zelf nog maatregelen moeten treffen vooraleer het tegenover België bepaalde eisen kan stellen.

Onze onderhandelaars hebben dus goed gedaan een termijn van vijf jaar te voorzien om over de hoeveelheid en de hoedanigheid van het eventueel aan Nederland te leveren water een regeling te treffen. Het is inderdaad mogelijk dat er geen water zal moeten geleverd worden of in mindere mate dan thans wordt voorzien.

Ook aan het kanaal Gent-Terneuzen stelt zich het probleem van de verzilting. Ook in het Nederlands-Belgisch verdrag betreffende dit kanaal heeft België zich verbonden zoet water te leveren ten einde het door de sluisen van Terneuzen toetredende zout water te neutraliseren. Ook aan deze sluisen zal een ontziltingsinstallatie worden tot stand gebracht en van Nederlandse zijde wordt verklaard dat die installatie spectaculair en doeltreffend zal zijn.

Onontbeerlijk is intussen dat, indien België zoet water moet leveren, zijn eigen belangen wat betreft de drinkwatervoorziening, de noodwendigheden van de industrie en de landbouw en de bevaarbaarheid van de waterwegen daardoor niet in het gedrang komen.

Wat de drinkwatervoorziening en de behoeften van nijverheid en landbouw aangaat, bepaalt art. 16, par. 2, van het verdrag, dat België het vereiste water slechts zal moeten leveren voor zover dit bij een redelijke beveiliging van de drinkwatervoorziening en van het watergebruik voor agrarische en industriële doeleinden mogelijk is.

Wat de bevaarbaarheid van de waterwegen betreft, heeft

de Nederlandse regering, bij de behandeling van het verdrag in de Nederlandse Tweede Kamer, verklaard dat de bevaarbaarheid van de Belgische waterwegen gevrijwaard moet zijn.

De bepalingen van het verdrag betreffende de zoetwaterlevering hebben aanleiding gegeven, zoals blijkt uit de uiteenzetting van de heer Kempeneers, tot de vrees dat zij tot gebrek aan water voor huishoudelijke en economische doeleinden zouden kunnen leiden in ons land.

Ongetwijfeld bestaat er een waterprobleem in België zij het dan in minder acute mate dan wel in vele van de ons omliggende landen. Ik denk hierbij aan de klachten in de Nederlandse pers betreffende de waterbevoorrading van Rotterdam en Amsterdam, de nood aan zuiver water voor de Lotharingse nijverheid, of de strenge Duitse bepalingen inzake de waterverontreiniging.

Het ware probleem inzake het water wordt echter in ons land, zoals duidelijk tijdens de besprekingen in het Parlement werd tot uiting gebracht, niet veroorzaakt of zelfs niet in verscherpte mate gesteld door art. 16 van het verdrag van 13 mei 1963. Het is een nationaal probleem dat vooral wordt bepaald door de toenemende behoeften van de Belgische industrie en van de bevolking van onze grootsteden.

In dit verband zullen werken moeten worden uitgevoerd in geheel het land, zowel in het bekken van de Maas, als in het complex van Schelde, Leie en van de Vlaamse kanalen als ten slotte in de Kempen.

Reeds sedert lang wordt trouwens aangedrongen opdat stuwen zouden worden gebouwd op de Semois en op de Eau d'Heure en opdat in beide Vlaanderen waterreservoirs zouden ontstaan.

De regering heeft thans toegezegd dat op basis van een geïntegreerd plan de werken zullen worden uitgevoerd opdat tijdens de eerst komende vijftien jaar de watervoorraad in overeenstemming zou worden gebracht met de expansie van de economie.

Indien de bespreking van het nieuwe verdrag in het Belgische Parlement tot deze positieve beslissing mocht hebben bijgedragen om het lang aanslepend probleem van de watervoorziening van het land tot een oplossing te brengen, dan is dat een reden te meer om ons over het akkoord van 13 mei 1963 te verheugen.

De heer Kempeneers meent dat het verdrag over de nieuwe Schelde-Rijnverbinding aanleiding zal geven tot een „bittere concurrentiestrijd” tussen Antwerpen en de Nederlandse zeehavens en tot een „verlies van pluimen” voor Antwerpen.

Ik ben ervan overtuigd dat het verdrag de goede verstandhouding en de gezonde wedijver zal bevorderen tussen de Noordzeehavens, die zeer vele gemeenschappelijke belangen te verdedigen hebben en dat het de Belgische Rijnvaart in het algemeen en deze op Antwerpen in het bijzonder in ruime mate zal stimuleren.

L. DELWAIDE,
Schepen van de Haven van Antwerpen

NASCHRIFT

Wij danken de heer Schepen Delwaide voor zijn geaarde bijdrage die in ruime mate bijkomende verduidelijkingen verschaft omtrent het fel omstreden probleem van de Belgische waterleveringen aan Nederland, in uitvoering van het Schelde-Rijnakkoord.

Alvorens op bepaalde punten van zijn uiteenzettingen in te gaan, wensen wij nogmaals te beklemtonen dat de

waterleveringen *geen* obstakel mogen zijn om Antwerpen (en België) het recht op een nieuwe Rijnverbinding te ontzeggen. Daar de huidige vaarweg langs het kanaal Hansweert-Wemeldinge niet geschikt is voor de duwvaart dient er in de kortst mogelijke tijd een nieuwe, moderne waterweg aangelegd te worden. Wij menen dat de geplande vaarweg op dit gebied aan de vereisten voldoet en dat op dit stuk er alle redenen zijn om zich te verheugen over het akkoord van 13 mei 1963.

Voor België zijn er evenwel nadelen verbonden aan de toepassing van het verdrag. Een ervan wordt gevonden in de waterleveringen door ons land aan Nederland.

De heer Delwaide meent dat wij ons vergissen wanneer wij vooropzetten dat België *een gedeelte* van het water tot bevoorrading van het Zeeuwse Meer moet leveren. Hij voegt hieraan toe dat het verdrag van 13 mei 1963 geen enkele bepaling bevat ingevolge waarvan België tot bevoorrading van het zoetwaterreservoir in Zeeland zou moeten bijdragen noch dat het voor de waterbevoorrading van het nieuwe kanaal zou hebben in te staan.

Hier kunnen wij niet akkoord gaan met onze opponent. Bij de lectuur van de tekst van de heer Delwaide blijkt hoezeer hij zelf met het probleem kampt. Uit zijn ganse uiteenzetting en in het bijzonder uit zijn citaten van de paragrafen 1 en 2 van artikel 16 van het verdrag, blijkt dat ons land zoet water *zal te leveren hebben, zij het dan voor zover Nederland hiertoe moet overgaan en voor zover de Belgische behoeften niet in het gedrang gebracht worden.*

De heer Schepen meent in deze zinsnede sterke wapens ter verdediging te vinden om onze argumenten te weerleggen. Er wordt inderdaad nergens uitdrukkelijk vermeld dat België zoet water zal dienen te leveren en er is ook geen sprake van de *hoeveelheid* zoet water die dient voorzien te worden. Gezien onze Beneluxpartner thans reeds met acute waterkwesties sukkelde, is het naïef te willen aannemen dat er geen beroep zal gedaan worden op de door ons aangeboden mogelijkheid.

Verder vermeldt de heer Schepen van de Antwerpse haven: „Het is inderdaad mogelijk dat er geen water zal moeten geleverd worden *of in mindere mate dan thans wordt voorzien*”. Vooreerst dienen wij ons de vraag te stellen of de heer Delwaide hier minder overtuigd is dat België geen verplichtingen zal hebben. Verder stelt hij blijkbaar veel hoop in de wetenschappelijke vooruitgang qua ontzouting van zeewater. Sinds ettelijke jaren doet men (o.a. in de Verenigde Staten) talrijke proeven in de laboratoria om de ontzilting van zeewater op economische basis te kunnen doorvoeren. Tot nog toe heeft men op dit gebied evenwel weinig praktische resultaten bereikt want in het beste geval kost de ontzilting van 1 m³ zeewater 30 à 35 Bfr.¹⁾ (huidige tariefprijs van water voor huishoudelijk gebruik: ca. 10 Bfr.). Het is hoogst onwaarschijnlijk dat de wetenschapsmensen er rond 1980, bij de openstelling van de nieuwe Schelde-Rijnverbinding, zullen in geslaagd zijn zeewater op rendabele wijze tot zoet water om te zetten. Ook qua kwaliteit van het te leveren water dient men zich geen begoochelingen te maken want Nederland

¹⁾ Dit is de prijs vertrek zuiveringsstation. Andere kosten voor de pompinstallatie, de aanvoer e.d.m. dienen hieraan toegevoegd te worden. Om 50.000 m³ zeewater te ontzouten is een investering van 1 mrd. Bfr. vereist. De levensduur van de installatie is daarbij betrekkelijk kort gezien de hoge corrosiegraad van het zeewater.

heeft op dit gebied de reputatie van zeer hoge eisen te stellen.

De heer Delwaide vermeldt ook: „Onontbeerlijk is intussen dat, indien België zoet water moet leveren, zijn eigen belangen wat betreft de drinkwatervoorziening, de noodwendigheden van de industrie en de landbouw en de bevaarbaarheid van de waterwegen daardoor niet in het gedrang komen”. Hierbij stellen wij ons de vraag: ware het niet voorzichtiger een maximum kwantum te leveren zoet water vast te stellen? De nieuwe waterweg zal voor Nederland een welkome gelegenheid zijn om de industrialisering van Zeeland en Noordbrabant te bespoedigen. De nijverheden die zich in de kanaalzone zullen vestigen, gaan uiteraard enorme waterbehoeften hebben. Zal België zich op dit ogenblik op paragraaf 2 van artikel 16 kunnen beroepen om de Nederlandse industrievestigingen tegen te gaan? Thans reeds hebben onze Noorderburen met een nijpend waterprobleem af te rekenen. Niets laat voorzien dat in deze toestand in de komende jaren verbetering zal komen. Integendeel, indien het huidige industrialiseringsritme behouden blijft, zullen de problemen nog verder toegespitst worden²⁾.

De heer Delwaide deelt verder het standpunt van de Belgische regering omtrent de bouw van een paar stuwdammen in de nabije toekomst. In de Kamer van Volksvertegenwoordigers werd een verklaring voorgelezen door de Eerste Minister waaruit bleek dat het waterprobleem geen verband houdt met de ondertekening van het Schelde-Rijnakkoord. Hiermede kunnen wij slechts gedeeltelijk instemmen want verzwegen wordt dat, indien België waterleveringen aan Nederland dient te doen, het probleem zal verscherpt worden. Niets is gekend omtrent de Nederlandse behoeften. Indien de industrialisatie aldaar verder doorgaat schuilt hier dus wel een groot gevaar. Volgens de vermelde verklaring in de Kamer van Volksvertegenwoordigers zijn er studies onderhanden om de mogelijkheid van de bouw van een paar stuwen in Wallonië te onderzoeken. Hierbij mag evenwel niet vergeten worden dat de constructie van één stuwdam een kwestie is van een paar miljarden Bfr. Gezien niets gekend is omtrent de Nederlandse toekomstige waterbehoeften, is het niet denkbeeldig dat hieruit de noodzakelijkheid voortvloeit een bijkomende stuwdam aan te leggen. Aldus zullen wij na de industrialisatie in Nederland te hebben bekostigd (inplanting van Nederlandse ondernemingen, aangebroken door de moderne waterweg) ook nog bijkomend de goede functionering van diezelfde nijverheid verzekeren door het bekostigen van de waterleveringen. Hier komen wij terug op ons voorstel in ons oorspronkelijk artikel. *Nederland dient zelf voor zijn watervoorziening in te staan.* Indien het anders moet, zou dienen uitgekeken naar een andere oplossing. Deze zou hierin kunnen bestaan dat onze Beneluxpartner een gedeelte van de enorme investeringen in de geplande stuwdammen zou bekostigen. Onzes inziens zou hierdoor een compensatie geleverd worden voor de zware financiële offers die op ons land gelegd worden. Nederland haalt uit het akkoord van 13 mei 1963 voordelen die onvoldoende tot uiting komen in het financiële aandeel van dit land (industria-

²⁾ Om zich een idee te vormen van het belang van de waterleveringen aan Nederland kan als voorbeeld gegeven worden dat een hoeveelheid van 10 m³/sec., onttrokken aan het Alberikanaal, overeenkomt met 315 mln. m³/jaar of 80 pCt. van het water verdeeld door de distributienetten in België.

lisering, waterhuishouding, ontwikkeling van sommige zeehavens).

Uit de conclusie van de heer Delwaide blijkt dat hij optimistisch gestemd is over de samenwerking met de Nederlandse havens. Daarmee kunnen wij het eens zijn en de ondertekening van het Schelde-Rijnakkoord zelf is een bewijs van de goede verstandhouding die op dit gebied tot uiting komt. Dit neemt evenwel niet weg dat de concurrentie tussen de Nederlandse en de Belgische zeehavens zeer sterk zal blijven en zelfs zal toenemen. Men dient hier te lande niet enkel naar Rotterdam en Amsterdam te kijken. De nieuwe of nog geplande zeehavens in Zeeland (het Sloe, Kreekrak, o.a.) om de industrialisering van dit gewest te bevorderen, zijn ongetwijfeld van aard om Antwerpen in de toekomst hevige concurrentie te bezorgen. Vergeten wij niet dat deze havens, aan de ingang van de Zeeschelde, over enkele niet te verwaarlozen natuurlijke voordelen beschikken (ligging aan diep water, gemakkelijke toegankelijkheid).

In dit verband is ook de sterke expansie van Terneuzen met geen gerust gemoed te aanschouwen. Indien we een blik op de kaart werpen, stellen we vast dat onze nationale havens op dit ogenblik reeds ingesloten zijn door een net van gunstig gelegen Nederlandse zeehavens. Deze vaststelling mag ons echter niet pessimistisch stemmen. In feite is het een reden te meer opdat Antwerpen en de Belgische economie de nieuwe Schelde-Rijnverbinding zouden bekomen om de concurrentiestrijd aan te kunnen. Spijtig dat de toepassing van het verdrag in zijn huidige formulering enkele zware nadelige consequenties dreigt mee te brengen.

Brussel.

A. KEMPENEERS.

BOEKBESPREKINGEN

T. Scitovsky: Papers on Welfare and Growth. George Allen & Unwin Ltd., Londen 1964, 274 blz. 32 sh.

Deze bundel bevat herdrukte opstellen en de tekst van twee niet eerder gepubliceerde lezingen.

Het is moeilijk, tegenover zulk een verzameling herdrukken, die zich uitstrekt over de periode 1940 tot 1962, even onbevangen te staan als tegenover een geheel nieuwe publikatie. Van verschillende bijdragen is men geneigd te zeggen dat hetzelfde sindsdien al eens duidelijker gezegd is, dat het gemeengoed is, of dat het achterhaald is. Dat zou Scitovsky echter onrecht aandoen, want hij heeft op verscheidene punten de stoot gegeven tot nadere bezinning, die het inzicht soms weer verder heeft verfijnd.

In het eerste opstel wordt de klassieke interesttheorie uitgebouwd door aan het traditionele vraag- en aanbodschema de voorraadgrootheden in de sfeer van waardepapieren en geld toe te voegen. Op deze wijze wordt tevens een veralgemening van de theorie van de liquiditeitsvoorkeur verkregen. Bij het onderbouwen van de vraagfunctie van ondernemingen weet hij zich nog niet geheel los te maken van het technische verband met fysieke kapitaalgoederen.

Mede op basis van het hierbij verkregen inzicht wordt in de tweede bijdrage nagegaan hoe een kapitalistische economie t.a.v. investeringen, werkgelegenheid en speculatie-elementen functioneert, bij uiteenlopende veronderstellingen over prijsstarheid.

De volgende vier bijdragen bewegen zich rond het thema van de economische groei. Van belang zijn daarvan met name een beschouwing over „external economies” in verband met het ontwikkelingsproces en een vergelijking van het voor en tegen van „balanced” en „unbalanced growth”, vooral met het oog op ondeelbaarheden.

Onder de opstellen over theoretische welvaartseconomie zijn opgenomen zijn bekende artikel over de ontoereikendheid van het compensatieprincipe als maatstaf van welvaartsverschillen bij gewijzigde verdeling, en zijn eveneens baanbrekende beschouwing over optimale invoerrechten. In een bijdrage van latere datum over de stand van de welvaartseconomie distantieert hij zich enigszins van zijn kritiek op het compensatieprincipe, omdat het maar zelden zal voorkomen, dat van beide verdelingen uit een welvaartseffect met een verschillend teken wordt gemeten.

Een laatste groep opstellen heeft van hem de verzamelaar „praktische welvaartseconomie” meegekregen. Deze bestrijken dermate uiteenlopende onderwerpen, dat de term „varia” beter op zijn plaats zou zijn. Het zijn ten dele gelegenheidsgeschriften, die minder diep gaan dan de overige studies. Het interessantst is de laatste, niet eerder gepubliceerde, beschouwing over een optimaal internationaal betalingssysteem, dat geschetst wordt bij wijze van Utopia. Daarbij wordt gedacht aan een stelsel van tussen enigszins verruimde grenzen fluctuerende wisselkoersen, met een instelling die internationale geldeenheden emiteert, op grond van de verplichting dat de koers van dit geld gemiddeld in verhouding tot de koersen van de nationale geldeenheden constant moet blijven. Dit wordt bereikt door open marktpolitiek met waardepapieren van de betrokken landen, waardoor een automatische tegenkracht tegen inflatoire of deflatoire ontwikkelingen wordt verkregen.

Zo we het nog niet wisten, doet de schrijver zich in deze studies kennen als een scherp analyticus, die voortdurend met een snoeiemes rondgaat om het dorre hout in bestaande theorieën weg te kappen. Zijn tred is in het algemeen wat zwaar, en het resultaat wordt niet altijd op even duidelijke wijze gepresenteerd. Intussen wordt uit deze bundel wél duidelijk dat wij zonder Scitovsky verschillende inzichten zouden missen, of pas later zouden hebben ontdekt.

Haren (Gr.).

F. HARTOG.

E. W. Walker, W. H. Baughn en Dr. F. W. C. Blom: De financiële functie in de onderneming. N. Samsom N.V., Alphen aan den Rijn 1964, 285 blz., f. 24,50.

Oorspronkelijk hebben de Amerikanen Ernest W. Walker en William H. Baughn dit boek onder de titel „Financial Planning and Policy” gepubliceerd. De derde schrijver, Dr. F. W. C. Blom, heeft het boek van de beide Amerikanen voor de Nederlandse lezers bekort en omgewerkt. In weerwil van de door hem aangebrachte beperkingen heeft hij het boek de ruimere titel „De financiële functie in de onderneming” gegeven. Wanneer wij de financiële functie in de onderneming, in de zin die Fayol eraan heeft gegeven, beschouwen, dan omvat deze de gehele bedrijfseconomische problematiek. Hoe groot het aantal financiële vraagstukken dat Dr. Blom in zijn werk heeft aangestoden ook moge

zijn, de gehele bedrijfseconomie heeft hij er bewust niet in behandeld.

Laten wij eerst in het kort de inhoud van het boek beschrijven. Het bevat zeventien hoofdstukken, hoofdzakelijk over onderwerpen op het gebied van de financiële organisatie, de planning, de financiering en de financiële politiek. In het eerste hoofdstuk plaatsen de schrijvers de financiële functie in het kader van de gehele ondernemingsactiviteit. Zij tonen aan dat de maatschappelijke stroomversnelling van de laatste jaren een vooruitzien in de vorm van een financiële planning noodzakelijk maakt. In het tweede hoofdstuk bezien zij de financiële functie nader, mede in relatie met andere ondernemingsfuncties. De controlerende taak van de

met financiële aangelegenheden belaste personen krijgt daarbij bijzondere aandacht.

Het derde hoofdstuk beziet de financieel-administratieve sector uit de organisatorische hoek. Belangwekkend in dit hoofdstuk is de uiteenzetting over de verdeling van de taken in die sector. De interpretatieve en calculatorisch plannende functie wordt aan de zgn. „controller” toegewezen, een moderne figuur die bewijst dat men de administratie niet meer ziet als de financiële geschiedschrijving van de onderneming maar als een dagelijks werktuig in de handen van de bedrijfsleiding.

Welke financiële gegevens heeft de ondernemer nodig voor het bepalen van zijn beleid op lange termijn? Dit is uiteengezet in hoofdstuk IV. Het vijfde hoofdstuk noemt een aantal maatstaven voor de prestaties van de onderneming. Genoemd worden o.a. de „break-even”-analyse, kengetallen als de liquiditeitsverhouding, de omloopsnelheid van kapitaal en voorraden en de rendabiliteit.

In het zesde hoofdstuk geven de schrijvers een overzicht van de planning van de totale financiële behoeften. Daarbij gaan zij vooral diep in op de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen. Zij ontwikkelen de revolutionair aandoende stelling dat juist sterke ondernemingen zich kunnen veroorloven ten dele met leenvermogen te werken en de voordelen van de betrekkelijke goedkoopte van deze vermogenssoort te genieten. Juist bij zulke ondernemingen, zo stellen zij, speelt de leningspolitiek een belangrijke rol in de financiële planning.

GEMEENTE 'S-GRAVENHAGE

Bij de hoofdafdeling Grondzaken van de Gemeentelijke Dienst voor de Volkshuisvesting wordt gevraagd een:

ECONOOM

De te benoemen functionaris zal in hoofdzaak worden belast met de rapportering (en aanbeveling) omtrent door hem zelfstandig verrichte onderzoeken van bedrijfseconomische aard, verband houdende met de reconstructie van verouderde stadsdelen en de daarmee samenhangende problematiek t.a.v. de verplaatsing van aldaar gevestigde bedrijven en instellingen.

Naast het doctoraal-diploma in de economie (bedrijfseconomische studierichting) en ruime ervaring op bovengenoemd terrein dienen gegadigden te beschikken over:

- een grote werkkracht
- goede contactuele eigenschappen
- leidinggevende kwaliteiten
- een goede mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid.

Geboden wordt een basissalaris van f 1450,— tot f 1905,— per maand. Huurcompensatie (5,3%), vergoeding volle AOW/AWW-premie, gunstige kindertoeslageregeling, vakantietoelage (4% van het jaarsalaris), waardeverste pensioenvoorziening, verplaatsingskostenvergoeding volgens wettelijke c.q. gemeentelijke regeling.

Gegadigden dienen bereid te zijn zich eventueel aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Uitvoerige, eigenhandig geschreven sollicitaties, met vermelding van volledige personalia en referenties alsmede van de naam van dit blad, binnen 14 dagen ONDER No. M 23 te zenden aan de Directeur van het Gemeentelijk Bureau voor Personeelsvoorziening, Burg. de Monchyplein 10, 's-Gravenhage.

Het bestuur van het

PROTESTANTS ZIEKENHUIS TE DRACHTEN

vraagt ter assistentie van de directeur-geneesheer een

econoom

Hij zal worden betrokken bij gevarieerde werkzaamheden van bedrijfseconomische, organisatorische en financiële aard, welke werkzaamheden samenhangen met de in voorbereiding zijnde bouw van een nieuw ziekenhuis en met de exploitatie van het bestaande ziekenhuis.

Practische ervaring in het ziekenhuiswezen of het bedrijfsleven strekt tot aanbeveling.

Gegadigden van protestants-christelijke levensovertuiging worden uitgenodigd hun sollicitaties te richten aan de directeur-geneesheer, Moleneind ZZ 71-77, Drachten.

De beheersing van de investeringen in vaste activa is het onderwerp van het volgende hoofdstuk. De voorkeur voor en de keuze tussen projecten voor vermogensinvestering worden onderzocht. Maatstaven als de terugverdientijd en de rendementsverwachting krijgen een gedegen beschrijving. De planning en controle van de kas, alsmede de planning en de controle van de voorraden, vormen de onderwerpen van de volgende hoofdstukken. De schrijvers zijn van oordeel dat de verantwoordelijkheid voor het voorraadbeleid bij de financiële leiding moet berusten. Het valt dan ook niet te verwonderen dat het inkoopbeleid en de optimale bestellingspolitiek een behandeling in dit boek vinden.

Via de planning en de controle van debiteuren wordt de vermogensbudgettering behandeld. De schrijvers achten vermogensbudgettering, ook op lange termijn, mogelijk. Dit geldt zeker niet voor andere budgetteringsvormen, zoals die van de kosten.

De winsthouding en de dividendpolitiek vormen

het sluitstuk van deze reeks van financiële beschouwingen. Daarna volgen nog enkele verspreide onderwerpen, zoals de middellange financiering, de financiële aspecten van fusies en overnemingen, de invloed van de belastingen op het financiële beleid en de publikatie van financiële gegevens. Een verheugende aandacht is daarbij besteed aan moderne financieringsvormen, zoals de leasing.

Uit de voorgaande korte opsomming blijkt dat dit boek een staalkaart van financiële onderwerpen bevat. De financiële functie in haar volledigheid behandelt het echter niet. Met name belangrijke zaken als de kostprijs, de afschrijvingen en het waarderingstvraagstuk, alsmede de verschillende financieringsvormen, worden niet behandeld. Bij de behandeling van het middellange krediet vinden wij met geen woord vermeld de verheugende aanpassing die het Nederlandse bankwezen in de naoorlogse jaren heeft ondergaan. Voor de Nederlandse lezers ware het gewenst dat een opsomming van de in-

U reageert op
annonces in

„E.-S.B.”?

★

Wilt U dat dan steeds
kenbaar maken!

★
Te bestellen bij Uw boekhandelaar dan wel rechtstreeks bij de uitgever N.V. Koninklijke Nederlandse Boekdrukkerij H. A. M. Roelants te Schiedam.

COÖPERATIEVE CENTRALE BOERENLEENBANK EINDHOVEN

vraagt voor haar afdeling Financieringen een

JURIST of ECONOMO

als naaste medewerker van het hoofd van deze afdeling.

Tot de taak van de afdeling Financieringen behoort de behandeling van goedkeuringsaanvragen van plaatselijke boerenleenbanken met betrekking tot het verlenen van voorschotten en kredieten alsmede het geven van voorlichting aan de plaatselijke boerenleenbanken omtrent financieringen. Tevens behoort tot deze taak de behandeling van de hypotheekaanvragen bij de N.V. Boeren-Hypotheekbank en van de aanvragen bij de N.V. Landbouwkredietverzekering „Eindhoven”.

De aan te stellen functionaris zal het hoofd van de afdeling assisteren bij de vormgeving van het te voeren beleid en een deel van zijn taak overnemen.

Gedacht wordt aan een jurist, respectievelijk econoom, van ongeveer 30 jaar, bij voorkeur met ervaring in de behandeling van voorschot- en kredietaanvragen bij een bankinstelling.

In aanmerking komende kandidaten gelieven rekening te houden met een geneeskundig en een psychologisch onderzoek.

Sollicitaties — voorzien van een recente pasfoto — waarin alle van belang zijnde gegevens zijn opgenomen, worden gaarne ingewacht bij de personeelchef van de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank, Dommelstraat 9 te Eindhoven.

599 Boerenleenbanken aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven.
860 vestigingen.

stellingen die zich op deze kredietvormen specialiseren, zou worden gegeven.

Wij zouden liever aan de titel, die de Amerikaanse auteurs oorspronkelijk aan het boek hebben gegeven, willen vasthouden. Het is Dr. Blom als Nederlandse schrijver overigens goed gelukt het boek op een volkomen Nederlandse leest te schoeien. Het is een sluitend en goed leesbaar geheel geworden. Slechts het gebruik van het woord „segment”, waar wij in goed Nederlands „sector” zouden schrijven, verraadt de Amerikaanse herkomst van dit heldere boek.

's-Gravenhage.

P. VAN ZUUREN.

*U reageert op annonces in „E.S.B.”?
Wilt U dat dan steeds kenbaar maken!*

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

„Où va l'Europe?”

Onder auspiciën van de Nederlandsche Kamer van Koophandel voor België en Luxemburg te Brussel zal de heer Dr. J. van Offelen, Lid van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, oud-Minister van Buitenlandse Handel van België, een lezing houden over het onderwerp: „Où va l'Europe?”.

Deze lezing zal plaatsvinden op vrijdag 5 maart 1965 te 16 uur in het Kurhaus te Scheveningen. Zij zal in het Frans worden uitgesproken. Na de lezing zal aan de deelnemers een aperitief worden aangeboden.

Personen, die deze bijeenkomst wensen bij te wonen, kunnen zich opgeven bij de Nederlandsche Kamer van Koophandel voor België en Luxemburg te Brussel 1 (Warandeborg 4), of bij het bijkantoor der Kamer, Nassauplein 24, 's-Gravenhage (telefoon (070) 11 22 99).

GEMEENTE 'S-GRAVENHAGE

Bij de Gemeentelijke Dienst voor de Volkshuisvesting kan worden geplaatst een

ADJUNCT- ADMINISTRATEUR

De dienst is belast met de behartiging van de grond- en de woningzaken van de gemeente, alsmede met het toezicht op de administraties van de woningbouwcorporaties, welke rond 25.000 woningen in beheer hebben.

Geboden wordt een gecombineerde staf- en lijnfunctie, waarbij het accent ligt op het eerste. Zo zal betrokkene de administrateur als adviseur ter zijde staan en zich daarbij in het bijzonder bezig houden met de administratieve organisatie van de dienst. Tevens zal hij de administrateur bij diens afwezigheid vervangen.

Naast het diploma doctoraal-economie (bedrijfs-economische studierichting, keuzevak administratieve organisatie) en ervaring op het gebied van de administratieve organisatie dienen gegadigden te beschikken over:

- een grote werkkraft;
- goede contactuele eigenschappen;
- een scherp analytisch vermogen;
- een goede mondelinge en schriftelijke uitdrukkingsvaardigheid.

Geboden wordt een basissalaris, liggende tussen f 1450,— en f 1905,— per maand, afhankelijk van ervaring; huurcompensatie (5,3%), vergoeding volle AOW/AWW-premie, gunstige kindertoelageregeling, vakantietoelage (4% van het jaarsalaris), waardeverste pensioenvoorziening, verplaatsingskostenvergoeding volgens wettelijke c.q. gemeentelijke regeling.

Gegadigden dienen bereid te zijn zich eventueel aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen.

Uitvoerige, eigenhandig geschreven sollicitaties, met vermelding van volledige personalia en referenties alsmede van de naam van dit blad, binnen 14 dagen ONDER No. M 24 te zenden aan de Directeur van het Gemeentelijk Bureau voor Personeelsvoorziening, Burgemeester de Monchyplein 10, 's-Gravenhage.

Telkens en telkens blijkt ons weer hoezeer de nog steeds snel groeiende lezerskring van onze uitgave

deze gewijzer, speciaal voor de particuliere belegger, wat inhoud, actualiteit en objectiviteit betreft waardeert.

Dit heeft vele redenen: het bevat wekelijks:

- 1e Interessante (hoofd)artikelen, die steeds actuele onderwerpen deskundig behandelen.
- 2e Een uitvoerig en levendig, bijna dynamisch geschreven beursoverzicht, de stemming goed weergevend.
- 3e Door een ieder te hanteren fondsanalyses, volgens een eigen praktisch systeem, enig voor Nederland.
- 4e Een chronique scandaleuse, fair en onderhoudend geschreven en uiteraard zonder sensatie.
- 5e Een leerzame vragenrubriek, adviezen voor velen inhoudend.
- 6e Gegevens omtrent vele fondsen (ook van incurante) telkens wanneer hieromtrent iets te melden valt.

Wij zenden u op uw verzoek gaarne gratis een 2-tal proefnummers ter kennismaking.

Adm. Bel-Bel, Postbus 42, Schiedam.

GELD- EN KAPITAALMARKT

Geldmarkt.

De beperkte monetaire ontspanning die zich in de laatste maanden van vorig jaar manifesteerde, blijkt ook uit de cijfers van de gecombineerde balanscijfers der handelsbanken. In november daalde de kredietverlening aan de private sector met f. 59 mln. De uitzettingen der banken in het buitenland, zowel die met een deviezenkarakter als de andere beleggingen verminderden eveneens, nl. tezamen met f. 96 mln. De kasliquiditeit liet hiertegenover een belangrijke stijging zien, nl. met f. 270 mln., welke de oorzaak was van de ruime geldmarkt in deze periode.

In de eerste weken van 1965 heeft de markt een sterke verruiming ondergaan van het terugvloeien van het bankpapier uit het verkeer. Hiertegenover hebben de financiële transacties van de Schatkist een sterk verkrappende factor gevormd. De ruime kasliquiditeit der banken stelde deze

in staat schatkistpapier van de Agent op te nemen en uitbreiding te geven aan de buitenlandse uitzettingen, daarbij dus de ontwikkeling in de laatste maanden van vorig jaar ombuigende. De Nederlandsche Bank is de banken hierbij behulpzaam geweest door de voor de uitzettingen benodigde dollars op gedekte basis aan te bieden. Sedert ultimo 1964 daalde in verband hiermede de goud- en deviezenvoorraad van de Centrale Bank met f. 195 mln.

De beide genoemde factoren, aankoop door de banken van dollars bij De Nederlandsche Bank en aankoop van schatkistpapier bij de Agent, hebben de bestaande ruimte zodanig teruggebracht, dat in de afgelopen week de markt haar evenwicht ongeveer weer had hervonden en lichte verkrappingsverschijnselen aan de dag traden. In verband hiermede steeg 22 januari de callgeldrente van 2 pCt. tot 2½ pCt.

Te vermelden valt, dat half januari de Staat voor het eerst tot maandelijke uitkering aan de gemeenten is overgegaan. Zoals bekend geschiedde dit tot voor kort per kwartaal, hetgeen veelal scherpe bewegingen in de markt uitlokte. De maandelijke uitkering betekent een matiging.

Voor vacerende functies en beschikbare krachten

op hoog niveau zijn de advertentiekolommen van „Economisch-Statistische Berichten” het aangewezen medium:

- 1e) Omdat Uw annonce onder de aandacht komt van stafpersoneel in de grote bedrijven.
- 2e) Omdat Uw annonce wordt gelezen door diegenen, die de zakelijk belangrijke beslissingen nemen, of daarbij van grote invloed zijn.

Blijf bij!

★

LEES

E.-S.B.

COÖPERATIEVE CENTRALE BOERENLEENBANK EINDHOVEN

heeft bij haar afdeling Inspectie van de plaatselijke boerenleenbanken plaatsingsmogelijkheid voor enige aanstaande

ADJUNCT-INSPECTEURS

op onderscheiden standplaatsen in Nederland.

Vooropleiding: De voorkeur genieten doctorandi in de Economische Wetenschappen of personen die het diploma H.B.S. of Gymnasium bezitten, met daarnaast het staatspraktijkdiploma deel I en II, resp. de akten M.O. Boekhouden of Handelswetenschappen. Ook zij die de studie N.I.v.A. tot en met het onderdeel Bedrijfs-economie met gunstig gevolg hebben afgelegd komen voor deze functie in aanmerking.

Ervaring: Enige jaren ervaring in het bedrijfsleven of op een accountantskantoor is noodzakelijk.

Leeftijd: tot ongeveer 35 jaar.

Geboden wordt een interessante, verantwoordelijke en ambulante werkkring met goede promotiemogelijkheden. De honorering is in overeenstemming met het niveau van de functie.

In aanmerking komende sollicitanten dienen rekening te houden met een geneeskundig en een psychologisch onderzoek.

Sollicitaties - voorzien van een recente pasfoto - waarin alle van belang zijnde gegevens zijn opgenomen, worden ter vertrouwelijke behandeling gaarne ingewacht bij de personeelchef van de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank, Dommelstraat 9 te Eindhoven onder letter A1.

Boerenleenbank
de spaarbank voor iedereen

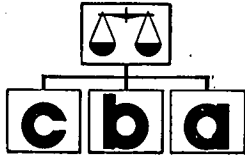
599 Boerenleenbanken aangesloten bij de Coöperatieve Centrale Boerenleenbank te Eindhoven.
860 vestigingen.

Kapitaalmarkt.

De emissie Bank voor Nederlandsche Gemeenten is met succes bekroond. De toewijzing zal zeer gering zijn. Inmiddels houdt de effectenwereld zich intensief bezig met de emissie van Hoogovens. Zoals aangekondigd gaat het om f. 13,9 mln. certificaten van gewone aandelen

tegen 400 pCt. en f. 139,4 mln. in certificaten van aandelen omwisselbare $5\frac{3}{4}$ pCt. obligaties.

De tijdstippen waarop de jaarverslagen zullen verschijnen beginnen weer in zicht te komen. Wellicht dat het optimisme over de resultaten mede een factor is die de oorzaak vormt van het huidige niet onvriendelijke beursklimaat.

COMMERCIËEL- & BEDRIJFSECONOMISCH ADVIESBUREAU DRS J. L. WAGE

zoekt, ter versterking van een klein team van deskundige medewerkers, een

verantwoordelijk medewerker

Zijn taak, zelfstandig te verrichten in nauwe samenwerking met zijn collega's, zal o.a. gaan omvatten:

- het verrichten van doorlichtingen van commercieel beleid en commerciële organisatie van industriële en handelsbedrijven;
- het uitvoeren van marktverkenningen in industrie en handel, alsmede door autoriteitenonderzoek;
- het adviseren van cliënten in problemen van commerciële organisatie, bijvoorbeeld:
 - afnemersselectie en contactplanning
 - structurering van de organisatie
 - inrichting van statistiek en documentatie
 - rayonering en routeplanning
 - recrutering en selectie van verkopers
 - honorering en stimulering van verkopers
 - scholing van commercieel kader enzovoorts

We zoeken een man, liefst tussen 25 en 35 jaar, die een academisch niveau koppelt aan praktisch verworven ervaring, en die zich tot het vrije beroep met zijn wisselende en rijkgeschakeerde problematiek voelt aangetrokken.

Uiteraard worden sollicitaties discreet behandeld. Indien u meent, de aangewezen man voor deze functie te zijn, schrijf dan uw volledige persoonlijke en zakelijke gegevens aan ons adres en vermeld op de enveloppe M W.

UTRECHTSE WEG 331 • DE BILT

BEHOEFT UW STAF UITBREIDING?

Verzuimt dan niet E.-S.B. voor Uw oproep in te schakelen.

E.-S.B. biedt U een grote trefzekerheid, óók bij aspirant-leidinggevende functionarissen in de commerciële, administratieve of aanverwante sectoren.

★

**Advertentie-
afdeling E.-S.B.
Postbus 42
Schiedam**

Indexcijfers aandelen. (1953 = 100)	30 dec. 1964	H. & L. 1965	15 jan. 1965	22 jan. 1965		30 dec. 1964	15 jan. 1965	22 jan. 1965
Algemeen	405	408 — 398	401	406	Kon. Zout-Ketjen, n.r.c.	957	945	988
Intern. concerns	568	576 — 566	567	574	Amro Bank	f. 66,10	f. 67,90	f. 69,30
Industrie	355	366 — 359	361	366	Nationale-Nederlanden, c.	784	780	767
Scheepvaart	146	148 — 144	145	145	Robeco	f. 230	f. 233	f. 235
Banken en verzekering	236	242 — 236	240	240				
Handel enz.	170	173 — 171	172	173	New York.			
					Dow Jones Industrials	874	891	894
					Rentestand.			
					Langl. staatsobl. a)	5,17	5,18	5,14
					Aand.: internationalen a)	3,42	.	3,42
					lokalen a)	3,26	.	3,28
					Disconto driemaands schatkist-			
					papier	3 ⁷ / ₁₆	3 ¹ / ₄	4

Bron: A.N.P.-C.B.S., Prijscourant.

Aandelenkoersen.			
Kon. Petroleum	f. 158,20	f. 156,90	f. 160,10
Philips G.B.	f. 152,20	f. 154,20	f. 154
Unilever	f. 141,80	f. 137,40	f. 138,60
A.K.U.	498 ¹ / ₂	516 ¹ / ₂	530 ¹ / ₂
Expl. Mij. Scheveningen	220	210	212
Hoogovens, n.r.c.	558	541 ¹ / ₂	553 ¹ / ₂

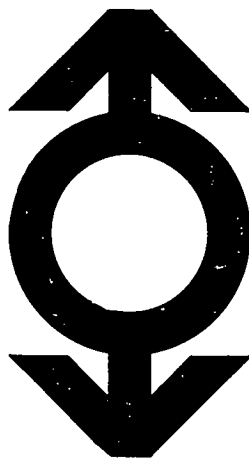
a) Bron: Veertiendaags Beursoverzicht Amsterdamsche Bank.
C. D. JONGMAN

Voor reclame

kan men
te veel
en ook
te weinig
uitgeven

De meeste mislukkingen
zijn vaak het
gevolg van het laatste

Advertentietarieven op
aanvraag bij
N.V. Kon. Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. ROELANTS
Postbus 42, Schiedam.

GRENCO vraagt een

jurist of drs. economie

die zich voornamelijk zal bezighouden met de financiële en juridische aspecten verbonden aan:

- de levering van koeltechnische projecten naar buitenland, zowel rechtstreeks als in combinatie met andere bedrijven;
- haar buitenlandse dochterondernemingen/verkoopbureaus.

Na een inwerkperiode, waarin de werkzaamheden van uitvoerende aard zijn, bestaan ruimschoots mogelijkheden tot een meer actieve inbreng ter vergroting van de buitenlandse activiteiten. Enige ervaring in handelsonderneming, industrie of bankbedrijf wordt wenselijk geacht.

Brieven met volledige inlichtingen over opleiding, werkervaring enz. te richten aan de directie van GRENCO N.V. (Grasso Engineering and Contracting), Postbus 304, 's-Hertogenbosch.

GRENCO

Wegens a.s. pensionering van de huidige funktionaris vacceert per 1 augustus 1965
de funktie van

HOOFDDIREKTEUR

tevens sekretaris van de **Vereniging van Exploitanten van Gasbedrijven te 's-Gravenhage**.

Hiervoor komen in aanmerking personen, die een academische of daaraan gelijk te stellen opleiding hebben genoten (ekonomen, juristen of ingenieurs), gewend zijn leiding te geven, over goede organisatorische eigenschappen beschikken en niet ouder zijn dan ca. 50 jaar. Zij, die op de hoogte zijn van de gang van zaken in de gasindustrie, genieten vanzelfsprekend de voorkeur.

Kombinatie van deze funktie met die van sekretaris van de **Vereniging van Gasfabrikanten in Nederland** behoort tot de mogelijkheden.

Na gedurende enige maanden te hebben samengewerkt met de huidige funktionaris, zal de te benoemen kracht, uiteraard in nauw contact met het bestuur, met de volledige dagelijkse leiding der vereniging worden belast.

Salarisgrenzen tussen ca. f. 35.000.— en ca. f. 48.000.— per jaar, te verhogen met de algemene salarisverhoging voor het overheidsperoneel per 1 januari 1965, 4% vakantietoeslag, bijdrage in de ziektekostenverzekering, eventuele kinderbijslag, benevens een autovergoeding.

De te benoemen funktionaris zal in het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds worden opgenomen.

Kandidaten, die bereid moeten zijn zich aan een psychologisch onderzoek te onderwerpen, gelieven hun uitvoerige schriftelijke sollicitaties uiterlijk tot 15 februari 1965 in te zenden aan de Voorzitter der vereniging, Frankenstraat 5 te 's-Gravenhage.

KONINKLIJKE NEDERLANDSCHE HOOGOVS EN STAALFABRIEKEN N.V.

gevestigd te IJmuiden, gemeente Velsen

UITGIFTE van

nominaal f 13.944.000,- (certificaten van) gewone aandelen,

in stukken groot f 1000,- en f 100,- aan toonder,
ten volle delende in de resultaten van het boekjaar 1965
en in die van de volgende boekjaren,

tot de koers van 400 pct.,

en van

**nominaal f 139.440.000,- 5³/₄ pct. in certificaten van gewone
aandelen converteerbare obligaties,**

in stukken groot f 1000,- en f 100,- aan toonder,
tot de koers van 100 pct.

Ondergetekenden berichten, dat zij de inschrijving op bovenvermelde (certificaten van) gewone aandelen en obligaties, uitsluitend voor houders van claims, openstellen op

DONDERDAG 11 FEBRUARI 1965,

van des voormiddags 9 uur tot des namiddags 4 uur,

bij hun kantoren te Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage, op de voorwaarden van het heden verschenen prospectus.

Prospectussen en inschrijvingsformulieren zijn bij de inschrijvingskantoren verkrijgbaar.

**Algemene Bank Nederland N.V.
Amsterdamsche Bank N.V.
De Twentsche Bank N.V.
Rotterdamsche Bank N.V.**

Amsterdam/Rotterdam, 22 januari 1965.

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Bij de bedrijfseconomische afdeling bestaat plaatsingsmogelijkheid voor een

ECONOOM

die zal worden belast met het uitvoeren van bedrijfseconomische onderzoeken en het geven van advies in organisatorische aangelegenheden. Doctoraal examen economie (bedrijfseconomische richting) vereist. Aanstelling en salariering afhankelijk van leeftijd en ervaring in de rang van referendaris IIe klasse of referendaris.

Sollicitaties worden ingewacht door het Hoofd van de sectie Personeelsvoorziening van de Directie Burgerpersoneel van het Ministerie van Defensie, Kalvermarkt 32 te 's-Gravenhage.

ADVERTEER MEER IN E.S.-B.!

Bij één der levensverzekeringmaatschappijen in het Westen des lands komt de plaats open van

beleggingsanalist

- Zijn taak zal zijn het adviseren met betrekking tot transacties op het gebied van effecten
- Daarnaast zal hij aanvragen van leningen dienen te beoordelen

Van hem wordt verlangd, dat hij contacten onderhoudt met relaties en daartoe over representatieve en commerciële kwaliteiten beschikt.

Tenminste enige jaren ervaring na een opleiding, zo mogelijk op academisch niveau, is noodzakelijk. Leeftijd van 28 tot 35 jaar. De honorering is in overeenstemming met het niveau van de functie.

Gaarne ontvangen wij Uw eigenhandig, niet met ballpoint geschreven brief onder letters Ga.

W. VERSCHOOR en Drs. J. C. OUDSHOORN
Psychologisch Adviseurs
Coolingsingel 57 - Rotterdam

KWANTITEIT of KWALITEIT?

Wanneer het U vooral om de kwantiteit van de reacties op door Uw onderneming geplaatste personeelsannonces gaat, dan menen wij er goed aan te doen U tevoren te moeten afraden deze annonces in „E.-S.B.” te plaatsen. Honderden reacties voorspellen wij U beslist niet.

Wilt U echter een indruk hebben van de kwaliteit van de binnenkomende reacties, dan zal het U interesseren dat talrijke grote ondernemingen regelmatig „E.-S.B.” inschakelen als medium voor het oproepen van functionarissen op hoog niveau. De ervaring leert deze bedrijven namelijk dat een oproep in „E.-S.B.” geplaatst, een prima selectie van het aantal reacties betekent, hetgeen een niet onbelangrijke aanwijzing is wat betreft het „aanbod”.

Zoekt U het in de kwaliteit van de reacties op Uw personeelsannonces, dan geven wij U ernstig in overweging om „E.-S.B.” als medium in te schakelen.

Advertentie-afdeling
Postbus 42 — Schiedam

Geconsolideerde maandstaat per 31 december 1964

Kas, kassiers en daggeldleningen . . . f	314.611.000
Nederlands schatkistpapier „	805.989.000
Ander overheidspapier „	463.380.000
Wissels „	352.465.000
Bankiers in binnen- en buitenland . . . „	602.364.000
Effecten en syndicaten „	202.882.000
Voorschotten tegen effecten „	196.676.000
Debiteuren „	2.478.991.000
Deelnemingen (incl. voorschotten) . . . „	17.274.000
Gebouwen „	7.010.000
	<u>f 5.441.642.000</u>

Kapitaal f	136.280.000
Reserves „	167.015.000
Leningen „	136.746.000
Deposito's op termijn „	1.931.055.000
Spaarrekeningen „	663.887.000
Crediteuren „	2.262.726.000
Geaccepteerde wissels „	7.938.000
Overlopende saldi en andere rekeningen „	135.995.000
	<u>f 5.441.642.000</u>

Algemene Bank Nederland N.V.

(Nederlandsche Handel-Maatschappij — De Twentsche Bank)

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van

Prof. P. Hennipman,
Prof. A. M. de Jong,
Prof. F. J. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. J. Zijlstra.

★

Abonnementsprijs f. 30; voor
studenten f. 15.

★

Abonnementen worden aan-
genomen door de boekhandel
en door uitgevers

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

VEKEMANS en BERK ACCOUNTANTS (leden N.I.v.A.)

's-Gravenhage | Amsterdam
Nijmegen | Zwolle

vragen voor hun kantoor te 's-Gravenhage een

JONG JURIST

Aan een ambitieuze kracht, die de post-doctorale studie voor belastingconsulent wil volgen en die bijzondere belangstelling heeft voor het vennootschapsrecht, bieden wij een interessante werkkring, welke de gelegenheid opent tijdens de studie, onder leiding van een ervaren belastingdeskundige, praktische ervaring op te doen op een kantoor met een veelzijdige kring van relaties.

Behalve tijd voor het volgen van colleges, wordt een vergoeding gegeven voor studie- en reiskosten.

Ook zij die binnenkort hopen af te studeren kunnen solliciteren.

Brieven te richten aan het kantooradres Koninginnegracht 49, 's-Gravenhage.